

**การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่
อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา**

นายพีระยุทธ แสงพรหม

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544**

บทคัดย่อ

พิระยุทธ แสงพรหม : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.นฤมล รักษาสุข
73 หน้า.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงใต้
ซึ่งเป็นการศึกษากระบวนการดำเนินงานและการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผลกระทบด้านบวกและ
ลบจากประ โยชน์ของกองทุนที่มีต่อประชาชนในหมู่บ้าน การบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของ
รัฐบาล ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุน

วิธีดำเนินการวิจัยได้ใช้วิธีการประเมินผล การรายงานผลตามสภาพจริง โดยได้ใช้ตัวชี้วัดที่ได้
จากหมู่บ้าน และตัวชี้วัดจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รูปแบบการ
ประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ เรียกว่า ซิปโมเดล (CIPP Model) ประชากร คือ ประชาชน
ในหมู่บ้าน โดยกำหนดตัวอย่างแบบกระจายตามลักษณะการตั้งบ้านเรือน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
36 หลังคาเรือน จากทั้งสิ้น 64 หลังคาเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่จริง โดยใช้แบบ บร.1-12 เป็น
เครื่องมือเก็บข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า การบริหารงานกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการทำงาน
เป็นระบบ การตัดสินใจอนุมัติเงินกู้เป็นไปด้วยความยุติธรรม สมาชิกบางรายได้นำเงินกู้ยืมไป
ลงทุนแล้วประสบความสำเร็จ กองทุนหมู่บ้านยังไม่มี การรับชำระเงินกู้คืนเนื่องจากยังไม่ครบถึง
กำหนดชำระคืนเงินกู้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา พิระยุทธ แสงพรหม

(นายพิระยุทธ แสงพรหม)

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ดร.นฤมล รักษาสุข

(อาจารย์ ดร. นฤมล รักษาสุข)

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์)

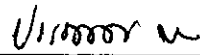
หน้าอนุมัติ

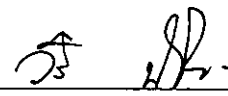
อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ
ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

 (อาจารย์ ดร. นฤมล รักษาสุข)

กรรมการสอบ

 (รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาวดี สืบสนธิ์)

 (นายวีระพล ปีกคำไทย)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมินโครงการ

 (รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
 คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ 9 เดือน กันยายน พ.ศ. 2545

25 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. นฤมล รักษาสุข และรองศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา, คุณวิระพล ปีกคำไทย พัฒนาการตำบลคลองไผ่ ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่และการสร้างความคุ้นเคยกับหมู่บ้าน,คุณสมาน สกกุลไพศาล ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองไผ่ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่จัดประชุมเวทีประชาคมระดับตำบล, คุณหวังเซ็น กะเต็มหมัด ผู้ใหญ่บ้าน, คุณปรีชา กาชัน ประธานกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ ที่ให้ข้อมูลบริบทหมู่บ้าน และข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ให้คำปรึกษาแนะนำและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานในพื้นที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือทั้งในด้านการให้ข้อมูล และกรุณาร่วมจัดทำเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ขอขอบคุณราษฎรในหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ทุกท่านที่ให้การต้อนรับอย่างดียิ่ง และให้ความร่วมมือให้ข้อมูลรวมทั้งกรุณาเข้าร่วมจัดทำเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน เพื่อนำมาศึกษาในหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการและประเมินโครงการ ในครั้งนี้

สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมาจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

พิระยุทธ แสงพรหม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 : บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลังหรือหลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 : เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ ของระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน.....	7
2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	17
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	18
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	19
2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	21
2.7 หลักการประเมินโครงการแบบชีพฟ์โมเดล.....	22

เรื่อง	หน้า
2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	25
2.9 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	26
บทที่ 3 : วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	33
3.1 รูปแบบการประเมิน.....	33
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัด.....	35
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	35
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
บทที่ 4 : ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	39
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	39
4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	56
4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	62
4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน.....	62
4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์.....	63
บทที่ 5 : สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	66
5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	66
5.2 วิธีดำเนินการ.....	66
5.3 ผลการดำเนินการ.....	67
5.4 อภิปรายผล.....	67
5.5 ข้อเสนอแนะ.....	69
บรรณานุกรม.....	71
ประวัติผู้เขียน.....	73
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ก รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงใต้	
ภาคผนวก ข ระเบียบกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงใต้	
ภาคผนวก ค แผนที่หมู่บ้านเขายายเที่ยงใต้	

สารบัญแนภาพ

แนภาพที่	หน้า
2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม.....	23
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ.....	25
2.3 ปัจจัยการผลักดันเศรษฐกิจชุมชน.....	29

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนร้อยละของประชาชนโดยจำแนกตามลักษณะประชากร.....	50
4.2 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ.....	51
4.3 จำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน.....	52
4.4 ร้อยละของจำนวนนักเรียน โรงเรียนเที่ยงธรรมวิทยา.....	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการ ไม่มีทุนและขาด โอกาสเข้าถึง แหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความสำคัญในจุดนี้จึงได้หามาตรการ แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนด โครงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วน ของรัฐบาล และได้แถลงนโยบายดังกล่าวต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 โครงการ จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่ใช้ เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นรูปธรรมได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว โดยจะช่วยลดความยากจน และนำไปสู่การสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชนอันจะมีผลสืบเนื่องทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็น เศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้ และสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เพื่อใช้พัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและ บริหารจัดการกองทุนของตนเอง ให้เพิ่มพูนผลกำไรจากการบริหารงานกองทุน เพื่อสร้างความ เข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองมุ่งสู่การพึ่งพาตนเอง อย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทาง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

หมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศทั้งที่จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและยังไม่ได้จัดตั้งกองทุน ต่างต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กองทุน เกิดความเข้มแข็งต่อไป หมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ ซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนขึ้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544 และได้รับโอนเงินเข้า บัญชีกองทุนเลขที่ 06-4307-20-064248-0 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2545 โครงการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษาว่า กองทุนหมู่บ้านต่าง ๆ รวมทั้งหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ สามารถดำเนินการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาลหรือไม่เพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและกระบวนการจัดการของกองทุนหมู่บ้าน เขายายเที่ยงได้ ว่าสามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ ว่ามีผลต่อการพัฒนา อาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุถูกเงินจำเป็นเร่งด่วน ได้จริงหรือไม่

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้

1.2.4 เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้

1.2.5 เพื่อหาปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อนำไปใช้พัฒนาและแก้ไขการบริหารจัดการกองทุนต่อไป

1.2.6 เพื่อศึกษาการนำเงินกู้ไปใช้ของสมาชิกกองทุน

1.3 กรอบแนวความคิด

แนวคิดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ได้ใช้ต้นแบบความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซิฟฟ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองของสต๊อฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และคณะ แบบจำลองซิฟฟ์โมเดลได้ถูกนำมาใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้าน ใน 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารที่จะนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้าน เป็นการประเมินให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับบริบทชุมชน ช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยประเมิน 2 วิธี คือ วิธีแรกเป็นการประเมินสถานะแวดล้อม (Contingency Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาช่วยพัฒนาส่งเสริมให้โครงการดีขึ้นและวิธีที่สองเป็นการประเมินความถูกต้องของวัตถุประสงค์ (Congruence Model) โดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจพิจารณาความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นซึ่งได้แก่ นโยบายของรัฐบาล กองทุน I ล้านบาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวนเงินที่ผู้ชำระคืน ผู้สมัครขอกู้ เงินสะสมกองทุน เงินอื่น ๆ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้น ซึ่งการประเมินกระบวนการของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย การคัดเลือกผู้รู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การจัดทำบัญชี การช่วยหาตลาด โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการโดยการดำเนินการตามที่วางไว้ เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการตัดสินใจวางแผน และเพื่อรายงานถึงการดำเนินการต่าง ๆ ของกองทุนที่เกิดขึ้น

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จในระหว่างปฏิบัติตาม โครงการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลผลิตเน้นการศึกษาว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นำไปใช้ได้หรือไม่ มีเกณฑ์อะไรนำมาเปรียบเทียบได้ แปลความหมายถึงสาเหตุโดยอาศัยการรายงานจากการประเมินบริษัท การประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งการประเมินผลผลิตของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย จำนวนผู้กู้ยืมเงินให้กู้ กองทุนสะสม ชื่อเสียงของหมู่บ้าน รายได้ทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของตลอดจนความพึงพอใจของทุกฝ่าย

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านเขาชายเที่ยงใต้ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเขาชายเที่ยงใต้ หมู่ที่ 10 ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่

ขั้นที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเขาชายเที่ยงใต้ ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีพอิมเคลววิเคราะห์กองทุน กำหนดตัวชี้วัด ที่ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจจำนวน 12 แบบ (บร.1-บร.12) ที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์รายบุคคล การจัดประชุมเพื่อให้ได้ข้อมูลรายกลุ่มและ สํารวจวิเคราะห์ความเป็นไปได้

ขั้นที่ 5 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 6 เรียบเรียงข้อมูลในรูปสารนิพนธ์

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้น ซึ่งการประเมินกระบวนการของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย การคัดเลือกผู้กู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การจัดทำบัญชี การช่วยหาตลาด โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการ โดยการดำเนินการตามที่วางไว้ เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการตัดสินใจวางแผน และเพื่อรายงานถึงการดำเนินการต่าง ๆ ของกองทุนที่เกิดขึ้น

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จในระหว่างปฏิบัติตามโครงการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลผลิตเน้นการศึกษาว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นำไปใช้ได้หรือไม่ มีเกณฑ์อะไรนำมาเปรียบเทียบได้ แปลความหมายถึงสาเหตุโดยอาศัยการรายงานจากการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งการประเมินผลผลิตของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย จำนวนผู้กู้ ยอดเงินให้กู้ กองทุนสะสม ชื่อเสียงของหมู่บ้าน รายได้ทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของตลอดจนความพึงพอใจของทุกฝ่าย

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านเขาชายเที่ยงใต้ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเขาชายเที่ยงใต้ หมู่ที่ 10 ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่

ขั้นที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเขาชายเที่ยงใต้ ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีพอโมเดลวิเคราะห์กองทุน กำหนดตัวชี้วัด ที่ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจจำนวน 12 แบบ (บร.1-บร.12) ที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์รายบุคคล การจัดประชุมเพื่อให้ได้ข้อมูลรายกลุ่มและ ดำรวจวิเคราะห์ความเป็นไปได้

ขั้นที่ 5 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 6 เรียบเรียงข้อมูลในรูปสารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ และต่อผู้ศึกษาดังนี้

1.5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัด
กองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้

1.5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้าน
เขายายเที่ยงได้ ที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาฉุกเฉิน
และจำเป็นเร่งด่วน

1.5.3 ได้ทราบศักยภาพและความเข้มแข็งของกระบวนการพึ่งตนเองของประชาชนหมู่บ้าน
เขายายเที่ยงได้

1.5.4 ได้ทราบความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกอง
ทุนของหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้

1.5.5 ได้ทราบปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่จะส่งผลกระทบต่อการบริหารตามวัตถุประสงค์
ของกองทุน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการกองทุนต่อไป

1.5.6 กองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ มีแนวทางการพัฒนาที่แก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาสาระและประเด็นการประเมินกองทุนหมู่บ้านแบ่งเป็น 9 ด้านได้แก่

1) นโยบาย หลักการและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 3) แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4) แบบคำชี้แจงระเบียบและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 5) ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 6) การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 7) หลักการประเมินโครงการ แบบ ชิพพีโมเดล (CHIP Model) 8) การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 9) เอกสารหลักวิชาการอื่นๆ

2.1 นโยบาย หลักการและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลตนเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่ หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
- 3) ตามแนวทางในการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 และ
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2544

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง ชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบฉบับนี้ประกอบไปด้วย 2 หมวด คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. คณะกรรมการประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจักษ์สำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้มีที่ปรึกษากรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน ดำรงตำแหน่งคราวละสองปี พ้นจากตำแหน่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่หมดวาระนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อจนกว่า

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ ผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อตาย ลาออก บุคคลล้มละลาย คณะรัฐมนตรีให้พ้นจากตำแหน่ง เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนเป็นคนไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม หากประธานกรรมการไม่มาประชุม ให้รองประธานผู้มีอาวุโสตามลำดับหรือคณะกรรมการคนหนึ่งสามารถเป็นประธานในที่ประชุมได้

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงในการลงคะแนนหนึ่งเสียง ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อ คณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางในการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้ โดยที่จะต้องผ่านการประชุมวินิจฉัยชี้ขาดจากคณะกรรมการ

10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้ คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เข้าประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กำหนดให้มีสำนักงาน คณะอนุกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
- 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- 6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน
- 7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- 8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- 9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการ ในส่วนการบริหารกองทุน
- 10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- 11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

2.2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน”

(ประกาศ ณ วันที่ 27 เมษายน 2544 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2544) (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกบทนิยาม คำว่า “กองทุน” ในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองแล้วแต่กรณีตามระเบียบนี้

ข้อ 4 ให้ยกเลิกบทนิยาม คำว่า “ผู้แทนครอบครัว” ในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 3 ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก จากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการกองทุน เป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนนั้น ควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการหญิงและชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนนั้น ให้คณะกรรมการกองทุนออกระเบียบข้อบังคับกองทุนตามมติของที่ประชุมสมาชิก โดยให้คำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณี ของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง”

ข้อ 6 ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นข้อ 18 ทวิ

“ข้อ 18 ทวิ ในกรณีกองทุนใดไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากสภาพข้อเท็จจริงสุ่ววิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการกองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาต่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเพื่อพิจารณา

กรณีที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบกับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบและใช้เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับกองทุนนั้นเป็นรายกรณี

ในกรณีที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติไม่เห็นชอบกับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเรียกประชุมคณะกรรมการกองทุนนั้นภายในระยะเวลาสามสิบวัน เพื่อแจ้งผลการพิจารณาและร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขปัญหาให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาหกสิบวันนับตั้งแต่วันประชุมนัดแรก

ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดรายงานผลการประชุมตามวรรคสามให้คณะกรรมการพิจารณาภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับตั้งแต่วันที่ครบเวลาตามวรรคสาม และให้คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด”

ข้อ 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น ข้อ 37 ทวิ

“ข้อ 37 ทวิ กรณีที่บทบัญญัติตามความในหมวดนี้ขัดหรือแย้งกับหลักศาสนาของสมาชิกของกองทุน ให้คณะกรรมการกองทุนสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบในการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุน และการกำหนดผลตอบแทนใช้คืนกองทุน ให้สอดคล้องกับหลักศาสนาของสมาชิกนั้นได้”

ข้อ 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น ข้อ 45 ทวิ

“ข้อ 45 ทวิ ในระยะเริ่มแรก หากประธานกรรมการยังมีได้แต่งตั้งผู้แทนคณะกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดตามข้อ 14 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดสามารถดำเนินการประชุม โดยให้ถือว่าครบองค์ประชุมตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ ตามข้อ 15 ได้”

ประกาศ ณ วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2544 (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

2.2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้เพิ่มเติมนิยามคำว่า “บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” และคำว่า “บัญชีเงินสะสม”

ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

“บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านและชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 1 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินสะสม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านและชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 2 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 14 วรรคแรก แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 14 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการเป็นประธาน ปลัดจังหวัดเป็นรองประธาน ผู้แทนคณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานกรรมการ และผู้แทนหน่วยงานระดับจังหวัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คดีจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด แรงรัดพัฒนาชนบทจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนจำนวนห้าคน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนห้าคน ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานกรรมการ เป็นอนุกรรมการและพัฒนารจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในข้อ 15 วรรคสอง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต เป็นประธานแล้วแต่กรณี ปลัดเทศบาลหรือปลัดเมืองพัทยาแล้วแต่กรณี ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนาหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณี คลังจังหวัด ณ อำเภอ หรือหัวหน้าฝ่ายการคลังแล้วแต่กรณี ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่น ๆ จำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแต่ไม่เกินเก้าคน เป็นอนุกรรมการ และพัฒนารอำเภอหรือหัวหน้าฝ่ายพัฒนารชุมชนเขตแล้วแต่กรณี เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ”

ข้อ 6 ให้ยกเลิกความในข้อ 18 ทวิ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2544 และใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในกรณีกองทุนใดไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากโดยสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการ

กองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาต่อคณะกรรมการ การสนับสนุนระดับอำเภอเพื่อพิจารณา และนำเสนอคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและประกาศใช้เป็นรายกรณีต่อไป”

ข้อ 7 ให้ยกเลิกข้อความใน ข้อ 31 บรรทัดสาม

ข้อ 8 ให้เพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 31 ทวิ

“ภายใต้บังคับแห่งข้อ 31 ทวิ การอนุมัติเงินกู้ หรือ เงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนอนุมัติเงินกู้ หนึ่ง จำนวนไม่เกินสองหมื่นบาท จากเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล หรือ บัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปใช้จ่ายเพื่อการฉุกเฉิน หรือ จำเป็นเร่งด่วน โดยกองทุนหมู่บ้านสามารถเบิกเงินฉุกเฉิน จากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) มาเก็บรักษาไว้เป็นเงินสด ตามระเบียบข้อบังคับ หรือ ข้อกำหนดของกองทุน โดยวงเงินสดที่เก็บรักษาประจำวัน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมซึ่งมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด”

ข้อ 9 ให้เพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 34 ทวิ

“ข้อ 34 ทวิ ให้คณะกรรมการกองทุนเก็บรักษา หรือ เบิกจ่ายดอกเบี้ย หรือเงินตอบแทนจากผลกำไร ตามเงื่อนไขและวิธีการ ดังต่อไปนี้

1) ดอกเบี้ย และ เงินตอบแทนจากผลกำไร ที่เกิดขึ้นจากการนำเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปให้สมาชิกกู้ หรือ ยืมไปลงทุน หรือ เพื่อการฉุกเฉินจะต้องนำเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)

2) ให้กองทุนจัดทำงบดุล และ งบกำไรขาดดุล ทุกหกเดือน เพื่อจะได้รับทราบผลประกอบการของกองทุนโดยรวม

3) ให้เบิกจ่ายดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไรสะสมที่เกิดขึ้นหรือนำไปใช้จ่าย และจัดสรรตามเงื่อนไข หรือ ระเบียบของแต่ละกองทุน ได้กำหนดขึ้น

4) ให้คณะกรรมการกองทุนทำหลักฐานการเบิกถอนดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไรจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการเบิกถอน พร้อมหลักฐานแล้วปิดประกาศให้สมาชิกกองทุนได้รับทราบ และตรวจสอบ ณ ที่ทำการกองทุน”

ข้อ 10 ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 35 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืม ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย

หรือเงินยืม พร้อมเงินตอบแทนจากผลกำไร ให้ผู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา ให้กระทำได้ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1) สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท กับคณะกรรมการกองทุน เพื่อตรวจสอบเงินงวด (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ที่จะต้องส่งชำระคืน

คณะกรรมการกองทุนจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ของสมาชิกให้กับสมาชิก จำนวนตามฉบับ

สมาชิคนำเงิน (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ไปฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิก พร้อมทั้งทำหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) มอบไว้กับธนาคารเพื่อให้ธนาคารถอนเงินจำนวนดังกล่าว

ธนาคารถอนเงิน ตามยอดเงิน ซึ่งระบุไว้ในหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) แล้วนำฝากเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)

เมื่อธนาคารรับเงินและหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) จากสมาชิกกองทุนแล้วให้มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืม (ฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2) ให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิคนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ และนำไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนตามระเบียบ หรือ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี หรือ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกหนึ่งฉบับ (ฉบับที่ 3) ให้ธนาคารจัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน หรือ

2) กองทุน จัดประชุมโดยมีสมาชิกของกองทุนร่วมเข้าประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เพื่อพิจารณาเลือก หรือ มอบหมายให้กรรมการกองทุนตามจำนวนเหมาะสมเป็นผู้รวบรวมและรับชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท

สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร กับกรรมการกองทุน

กรรมการกองทุนตามวรรคหนึ่ง รับชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือเงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร จากสมาชิก พร้อมออกใบเสร็จรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐาน แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อ และรายละเอียดของจำนวนเงินที่รับชำระคืนจากสมาชิกส่งมอบให้ธนาคาร

เมื่อธนาคารรับเงิน และ รายละเอียดตามวรรคสาม จากกรรมการกองทุน ให้ธนาคารนำเงินฝากเข้าบัญชีของผู้กู้ หรือ ผู้ยืมเป็นรายตัว แล้วให้ถอนเงินตามจำนวนที่นำฝากเข้าบัญชีรายตัวของผู้กู้ หรือ ผู้ยืม เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)”

ข้อ 11 ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อ 41 ทวิ

“ข้อ 41 ทวิ หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ยังไม่สามารถจัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้าน

ในการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตาม ข้อ 41 ให้อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) สำรวจจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่อาศัยอยู่จริงว่าเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อทราบจำนวนตามข้อเท็จจริง ให้ใช้จำนวนตามข้อเท็จจริงเป็นฐานในการคิดคำนวณจำนวนของสามในสี่ของครัวเรือน

2) เมื่อสำรวจข้อเท็จจริงของจำนวนครัวเรือนแล้ว ให้จัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้าน และดำเนินการจัดประชุมครั้งแรก มีจำนวนผู้แทนครัวเรือนมาไม่ครบสามในสี่ของจำนวนทั้งหมด ให้ดำเนินการจัดประชุมเป็นครั้งที่สอง อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อจัดประชุมเป็นครั้งที่สอง แล้วจำนวนผู้แทนครัวเรือนยังไม่ครบตามที่กำหนด ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. ทำการสำรวจความจำเป็นของผู้แทนครัวเรือนเป็นรายครัวเรือนว่าจะมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านหรือไม่

ข. เมื่อดำเนินการสำรวจความจำเป็นของผู้แทนครัวเรือนเสร็จสิ้นแล้ว ให้ดำเนินการประชุม เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านเป็นครั้งที่สาม โดยเรียกประชุมผู้แทนครัวเรือนที่มีความจำเป็นเข้าร่วมประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมครั้งที่สาม จะต้องไม่น้อยไปกว่าทั้งสองครั้งที่ผ่านมา และจะต้องมีผู้แทนครัวเรือนที่แสดงความจำเป็นเข้าร่วมประชุมจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่

3) หลังจากที่ได้ดำเนินการประชุมครั้งที่สามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ รวบรวมเอกสารอันประกอบไปด้วย

ก. บัญชีรายชื่อความจำเป็นของผู้แทนครัวเรือน

ข. สำเนาบันทึกรายงานการประชุมเวทีชาวบ้าน

ค. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ. 1)

จัดส่งให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบว่าเห็นสมควรให้ถือเป็นการจัดเวทีชาวบ้านโดยสมบูรณ์หรือไม่ และเมื่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบเป็นรายกรณี ต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 119 ตอนพิเศษ 43 ง วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวดที่ 6 บทเฉพาะกาล ในข้อที่ 41 ซึ่งกล่าวว่า

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม
2. มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งมาจากการจัดทำประชามหมู่บ้านตามมติของเวทีชาวบ้าน

คณะกรรมการมีคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ตามข้อ 17 ดังนี้

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยืนยันในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน จากการที่คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การประเมินความพร้อมของกองทุน
3. รับเงินจัดสรร

2.4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งประกอบด้วยจัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ. 2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

1) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุน

2) เปิดบัญชีกับธนาคาร

2.4.2 การประเมินความพร้อมกองทุน

เมื่อกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้วคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- 3) ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
- 4) ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
- 5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 6) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
- 7) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2.4.3 รับเงินจัดสรร

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อนุมัติเงินจัดสรรตามผลการประเมินความพร้อมแล้ว จะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทราบ เมื่อกองทุนได้รับแล้วให้ติดต่อธนาคารเพื่อทำหลักฐานการรับเงินจัดสรร โดยมีเอกสารดังนี้

1) สมุดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2) มติที่ประชุม ซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้มีอำนาจในการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคาร ไปแสดงต่อธนาคารฯ และมติดังกล่าวต้องให้ประธานกรรมการกองทุนลงนามกำกับ และรับรองสำเนาครบทุกหน้า

3) บัตรประจำตัวประชาชนของคณะกรรมการกองทุน

สำหรับกองทุนหมู่บ้านขยายเที่ยงได้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ของประชากร ผลผลิตด้านต่าง ๆ ของประชากรในหมู่บ้าน สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิตของหมู่บ้าน รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน

2) การได้มาซึ่งคณะกรรมการในหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุม วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วันที่มีการเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คุณสมบัติที่ครบถ้วนของคณะกรรมการ ประสิทธิภาพของคณะกรรมการที่ผ่านการประเมิน รายชื่อคณะกรรมการจำนวน 9 คน (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก)

3) มีระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านซึ่งผ่านการกำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน

4) มีทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยการรวมกลุ่มองค์กรจำนวน 5 กลุ่ม จำนวนสมาชิกรายบุคคล จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านในรูปของการถือหุ้น ค่าธรรมเนียม เปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสินสาขาสิริวิ

เลขที่บัญชี 06-4307-20-064248-0 ซึ่งเปิดบัญชีเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2544

5) มีแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุน

6) ได้ขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขยายเที่ยงได้ มีทั้งสิ้นจำนวน 9 คน ประชาชนและคณะกรรมการกองทุนในหมู่บ้านร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนเพื่อให้สอดคล้องกับชุมชน โดยมีระเบียบดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุน

เลขที่ 67/2 หมู่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์

30340

2. วัตถุประสงค์ของกองทุน

2.1 เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ

2.2 เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อการแปรรูป

2.3 เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อลดรายจ่าย

2.4 เป็นแหล่งเงินทุนกู้ฉุกเฉิน

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

3.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล

3.2 เงินที่ได้จากการบริจาค โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันใด ๆ ทั้งสิ้น

3.3 ผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน

3.4 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 50 บาท

3.5 เงินฝากสัจจะ (หุ้น) หุ้นละ 10 บาท

4. คุณสมบัติของสมาชิก

4.1 เป็นคนในหมู่บ้าน และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเขาชายเที่ยงได้

4.2 ต้องมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่เกิน เจ็ดสิบปี

4.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

4.4 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนมีมติตามในลิเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

4.5 มีเงินฝากอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 5 หุ้น ต่อเดือน

4.6 สมาชิกต้องเปิดบัญชีฝากเงินที่ ธนาคารออมสิน สาขาสีคิ้ว

4.7 เมื่อสมาชิกมีการขาดส่งหุ้นเป็นระยะเวลาติดต่อกัน 3 เดือน ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพร้อมทั้งส่งเงินคืน

4.8 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

4.9 จะต้องเป็นผู้ที่ไม่มีประวัติการค้างชำระหนี้

4.10 จะต้องไม่เป็นผู้ติดอบายมุข ยาเสพติด

5 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

5.1 ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5.2 การรับสมัครเข้าเป็นสมาชิกรับ 1 ครั้ง ต่อปี

5.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก โดยชอบธรรม โดยมติเห็นชอบ 3 ใน 4

6 การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก

6.1 เสียชีวิต

6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

6.3 ไม่ชำระเงินบำรุงกองทุน

6.4 จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน

6.5 ผู้กู้ยืมนำเงินไปใช้ในอกรอบวัตถุประสงค์ตามสัญญา (รายละเอียดปรากฏใน ภาคผนวก ข)

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณาการให้เงินกู้ยืมดังนี้

1) ประวัติและอุปนิสัย เป็นคนซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำมาหากิน อดทน ไม่คดโกง ไม่เสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2) หลักประกัน บุคคลที่จะค้ำประกันควรมีฐานะทางการเงินดีพอที่จะสามารถชำระหนี้แทนได้หรือต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ ถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ต้องมีสภาพคล่องสูงหรือสามารถขายได้ง่ายและรวดเร็ว และควรกำหนดว่าจะให้กู้กี่เปอร์เซ็นต์จากการประเมิน หลักทรัพย์ เพื่อให้มีส่วนต่างสำหรับดอกเบี้ยที่จะเกิดขึ้น หากต้องมีการบังคับเอาทรัพย์สินที่เป็นประกันไปชำระหนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่ว่ากว่าจะบังคับเอาเงินจากทรัพย์สินที่เป็นประกัน ภาวะหนี้ก็เกินมูลค่าหลักประกันแล้ว

3) ความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาจากรายได้ต่อเดือน ภาวะตลาด ปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิต ทำเลที่ตั้งกิจการ สภาพแวดล้อม แหล่งที่จะขายสินค้า

4) เงินทุนของผู้ที่ขอกู้ ผู้ขอกู้ควรมีเงินลงทุนของตนเองจำนวนหนึ่งที่เตรียมสะสมไว้สำหรับการประกอบอาชีพในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจ เพราะหากใช้เงินทุนของตนเองน้อยแต่ขอกู้มากผู้กู้จะต้องมีการชำระหนี้สูง ทำให้เกิดหนี้มีปัญหาคืนในภายหลัง นอกจากนี้การที่ผู้ขอกู้ใช้เงินลงทุนของตนเองมากย่อมเป็นการ

แสดงออกถึงความมั่นใจในธุรกิจของตนเองอย่างหนึ่ง และมีความตั้งใจจริงที่จะประกอบธุรกิจของคนให้ประสบความสำเร็จ

5) เหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ปัจจุบันมีมีปัจจัยหลายอย่างที่อยู่ประกอบการไม่อาจควบคุมได้ เช่น ปัญหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูง ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ทำให้กำลังการผลิตลดลง ปัญหาสินค้าล้นตลาด ปัญหาดินฟ้าอากาศที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ในกรณีนี้เห็นว่าอาจมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจหรือการค้าของผู้ดูแลและอาจส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ก็ต้องพิจารณาว่าจะให้กู้หรือไม่

กรณีกองทุนหมู่บ้านขยายเที่ยงได้ มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาให้กู้ดังนี้

- 1) พิจารณาตามประเภทการกู้ยืมได้แก่ การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การเพิ่มรายได้
- 2) ผู้กู้จะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนโดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมชัดเจน
- 3) ลักษณะที่ยื่นขอกู้จะต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน
- 4) วงเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท หากมากกว่าสองหมื่นบาทแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาทคณะกรรมการจะต้องลงมติ และเรียกประชุมสมาชิก
- 5) ผู้กู้จะต้องดำเนินการที่ขอกู้ให้สำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด
- 6) การทำสัญญาเงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการตามแบบและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด
- 7) ข้อกำหนดในหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้จะต้องหาผู้ค้ำประกันสองคน

2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

2.7.1 รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

“รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล” ซึ่งสรุปโดย จำเนียร สุขหลาย และคณะ (2544 : 221-234) ประกอบด้วย การประเมินในสี่ด้านคือ 1)การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม 2)การประเมินปัจจัยนำเข้า 3)การประเมินกระบวนการ 4)การประเมินผลผลิต ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นในด้าน

ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริง ช่วยในการวินิจฉัยปัญหาช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้ทราบถึงขอบเขตการประเมิน

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับตัดสินใจวางแผนงาน เพื่อรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

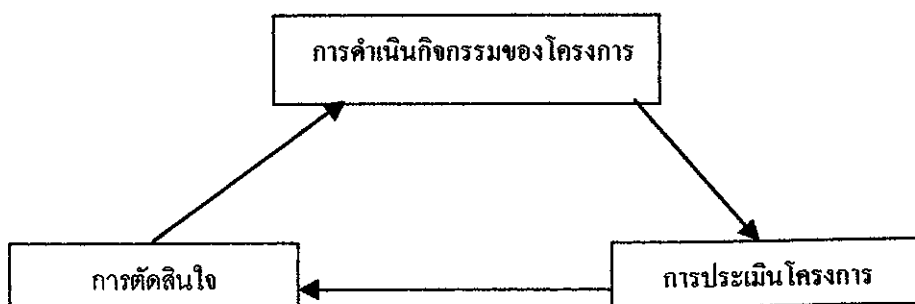
4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจและดูแลสำเร็จของโครงการ และมีความจำเป็นในระหว่างการดำเนินการโครงการ

การนำเอาแบบจำลองของซีพฟ์โมเดลไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

- ก. จัดหาโครงการ ศึกษาว่ามีปัญหาอะไรน่าจะทำ
- ข. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ
- ค. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินการอยู่

2.7.2 รูปแบบการประเมินแบบซีพฟ์โมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีแนวคิดพื้นฐาน ปรากฏตามแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สต๊าฟเฟิลบีมี ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

สต๊าฟเฟิลบีมี ได้กำหนดประเด็นของการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ การเลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้สต๊าฟเฟิลบีมี ยังได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

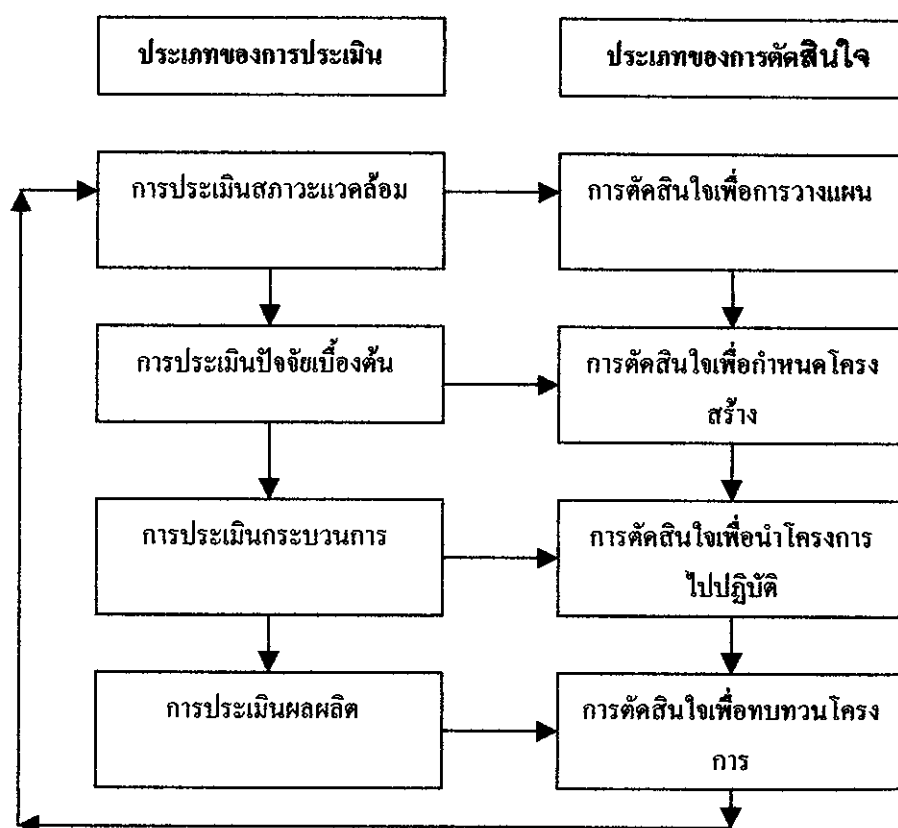
1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สตัฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

2.8 การประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติจัดสรรกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาและปฏิบัติ

งานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง อันเป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา เนื้อหาหลักสูตรเน้นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ปฏิบัติอยู่ให้มีประสิทธิภาพที่สุด นอกจากนี้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองยังช่วยสร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตที่ว่างงาน โดยเฉพาะบัณฑิตในชนบทจำนวน 74,881 คน ได้มีงานทำ พร้อมทั้งช่วยในการยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น ทำให้บัณฑิตทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และข้อมูลอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการจัดการและการประเมินโครงการ จึงนับว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศอีกทางหนึ่ง

2.9 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

2.9.1 องค์กรประกอบชุมชนท้องถิ่น

ความหมายหลักของชุมชนท้องถิ่น และแผนภาพเชิงระบบที่กล่าวในตอนต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

- 1) คนหรือประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น กลุ่มประชาคม
- 2) สถาบันในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ วัด โรงเรียน องค์กรศาสนา ฯลฯ
- 3) ฝ่ายบริหารชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
- 4) อาณาเขตทางภูมิศาสตร์
- 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ
- 7) ทรัพยากรชุมชนท้องถิ่น เช่น สถานที่ท่องเที่ยว ป่าไม้ แม่น้ำ ฯลฯ
- 8) หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ราชการส่วนภูมิภาค หน่วยงานรัฐจากส่วนกลาง ฯลฯ
- 9) ประชาสังคมนอกชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ นักพัฒนา นักวิชาการ นักวิชาชีพ ธุรกิจ
- 10) องค์กรท้องถิ่น ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ กิ่งอำเภอ จังหวัด ประเทศ
- 11) องค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น ไปรษณีย์ ธนาคาร

2.9.2 การประเมินกับการพัฒนาโครงการ

กรอบในการประเมินการดำเนินงานมี 6 ประเด็นด้วยกัน คือ

1) ความชัดเจนของโครงการ ได้แก่ ความชัดเจนในเป้าหมาย วัตถุประสงค์และประชากรที่จะได้รับผลประโยชน์จากโครงการ กิจกรรมหรือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้หรือไม่ ความมีเหตุผลในการแก้ปัญหา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการหรือไม่ และที่สำคัญที่สุดคือเชื่อถือได้หรือไม่ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นจะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาที่ระบุไว้ได้

ดังนั้นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องสามารถระบุได้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกองทุนไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน มีความเข้าใจชัดเจนในเป้าหมายวัตถุประสงค์ของกองทุนมากน้อยเพียงใด มีความชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้ถือเงินกองทุนเพียงใด มีความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานของกองทุนตั้งแต่การจัดตั้งกองทุน การบริหารจัดการและการพัฒนากองทุนมากน้อยเพียงใด การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารจัดการกองทุนไปตามหลักวิชาหรือไม่อย่างไร

2) ความครอบคลุมประชากรเป้าหมายของโครงการ เป็นการประเมินว่าโครงการนั้นได้มีการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ ให้การดำเนินงานตามโครงการเข้าถึงบุคคลเป้าหมายมากน้อยเพียงใด การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงต้องระบุได้ว่า การดำเนินงานของกองทุนมีการประชาสัมพันธ์การรณรงค์อย่างไรบ้าง เพื่อให้สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านเข้าใจและใช้บริการของกองทุน

3) การประเมินความพึงพอใจในโครงการ เป็นการประเมินการยอมรับทางสังคมของโครงการ ประชากรเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการมีความเข้าใจยอมรับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการหรือไม่เพียงใด การประเมินการยอมรับทางสังคมนี้ทำให้เราพิจารณาได้ว่า กิจกรรมของโครงการนั้นสอดคล้องกับประเพณี ศาสนา สังคม และเชิ้อชาติ ของประชากรเป้าหมาย หรือไม่อย่างไร ดังนั้นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องระบุได้ว่าประชาชนในชุมชนให้การยอมรับมีความพึงพอใจหรือมีทัศนคติต่อกองทุนอย่างไร

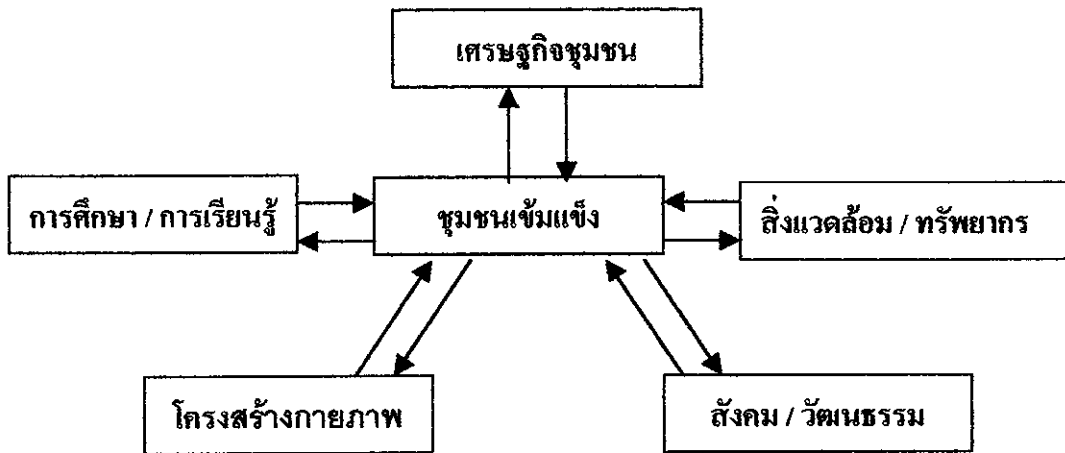
4) ความเป็นไปได้ของกิจกรรม เป็นการหาข้อสังเกตเพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ทั้งด้านงบประมาณและด้านการเทคนิควิธีภายใต้เงื่อนไขของชุมชนนั้น ๆ จะพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความยั่งยืนการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องระบุได้ว่าการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรคอะไร ด้านใดบ้าง หมู่บ้านหรือชุมชนนั้นมีจุดแข็งจุดอ่อนอะไรบ้าง

5) ความมีประสิทธิผลของโครงการ เป็นการประเมินว่ากิจกรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงใด เข้าถึงประชากรเป้าหมายเพียงใด ทำให้ปัญหาที่โครงการนั้นต้องการแก้ไขหมดไปหรือ ลดลงมากน้อยเพียงใด การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็ต้องให้ข้อเสนอแนะเหล่านี้ได้ด้วย

6) การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงโครงการ การแสวงหาข้อเสนอตามประเด็นที่ 1 ถึง 5 จะทำให้นักประเมินสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน โครงการแก่ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้รับผิดชอบโครงการนั้นได้ ดังนั้นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต้องมีข้อเสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบโครงการกองทุนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านหรือ ชุมชนระดับอำเภอ ระดับจังหวัดจนถึงระดับชาติ นำไปพิจารณาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการกองทุนให้มีความยั่งยืนต่อไปด้วย

2.9.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน และความศรัทธาในทางศาสนา การศึกษาหาความรู้ ทั้งในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่ใช้สำหรับสัญจร และการขนส่งสินค้า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด ได้แก่ เศรษฐกิจชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2545) แนวความคิดของ มงคล ดำธนานินทร์ (2541) สอดคล้องกับของ ประเวศ วะสี (2544) ที่ว่า “ในการส่งเสริมพลังชุมชนต้องส่งเสริมพลังชุมชนการรวมตัวโดยใช้คุณธรรมหรือคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์เป็นตัวตั้ง ไม่ใช่อำนาจสิ่งเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ถ้าเอาเงินเข้ามาใช้เพื่อส่งเสริมหนุนส่งการใช้คุณค่าความเป็นมนุษย์ก็เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ เมื่อชุมชนเข้มแข็งทั้งในชนบทและในเมืองทั่วแผ่นดิน จะแก้ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด โรคเอดส์ ปัญหาโสเภณี และความรุนแรงต่าง ๆ การอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดการจัดองค์กรแบบใหม่ซึ่งเป็นการจัดองค์กรโดยธรรม สร้างเสริมสุขภาพ และเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจริง เพื่อให้ชีวิต เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม และศีลธรรม บูรณาการไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริงและยั่งยืน”

ภาพที่ 2.3 ปัจจัยการผลักดันเศรษฐกิจชุมชน
ที่มา : มงคล คำธนารินทร์ (2541)

2.9.4 ลักษณะของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจที่ใช้เงินลงทุนในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก หากแต่เน้นการสร้างงานในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก รายได้จากการขายอาจไม่จำเป็นต้องสูงนักในระยะเริ่มแรกโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ได้เป็นสิ่งสำคัญ ธุรกิจชุมชนโดยทั่วไปมีลักษณะดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2545)

1) เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร ผู้บริหาร หรือตัวแทนกลุ่มสามารถตัดสินใจในธุรกิจได้ทันที และรวดเร็ว เพราะการบริหารงานที่ไม่ซับซ้อน สามารถตัดสินใจปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และตลาด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสมาชิกของกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว

2) รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก ธุรกิจชุมชนจะทำการจำหน่ายสินค้าบริการ หรือผลิตสินค้าในปริมาณที่สามารถคุ้มทุน และได้กำไรเพื่อแบ่งให้แก่สมาชิกตามปกติโดยคำนึงถึงขนาดของตลาดที่มีอยู่เป็นสิ่งสำคัญ จึงทำให้รายได้จากยอดขายไม่มากนัก แต่เพียงพอที่จะทำให้อุปกรณ์ดำเนินงานอยู่ได้อย่างราบรื่น และมีผลในการสร้างงานให้แก่สมาชิกเพื่อช่วยเสริมการดำรงชีพให้อยู่ได้ในบรรดาสมาชิก

3) ต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ ธุรกิจชุมชนนั้นดำเนินงานโดยเน้นให้คนมีงานทำ แต่ในสภาพการทำงานที่เป็นมิตร และมีความสุข จึงไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าจ้างมาก

4) การติดต่อ และการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด ธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ ดำเนินงานโดยสมาชิกในชุมชน ซึ่งทำให้การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเป็นไปในลักษณะเป็นกันเอง และการเป็นเพื่อนบ้านช่วยให้ทราบความต้องการของลูกค้าโดยตรง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกค้าได้ทันที่

5) การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ธุรกิจชุมชนสามารถเริ่มต้นได้ง่าย โดยคณะบุคคลที่ไม่ใช่เครือข่ายมีวัตถุประสงค์ที่จะทำธุรกิจร่วมกันเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม และชุมชน การที่มีบุคคลจำนวนหนึ่งสนใจทำธุรกิจร่วมกันมีผลทำให้ปัญหาเงินทุนไม่เป็นอุปสรรคเพราะใช้เงินลงทุนไม่มาก ทุกคนเป็นสมาชิกไม่มีเจ้าของผูกขาดแค่เพียงผู้เดียว แต่อาจจะมีตัวแทนของกลุ่มที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่บริหารจัดการ หรือเป็นตัวแทนที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก

ประเภทของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนมีลักษณะเด่นเดียวกับธุรกิจทั่วไปที่มีการจัดแบ่งธุรกิจออกเป็นประเภทตาม การประกอบการ 4 ประเภท คือ ธุรกิจการผลิต ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่ง และธุรกิจบริการ

1) ธุรกิจการผลิต หมายถึง การผลิตสินค้า โดยการนำเอาวัสดุ หรือสินค้าบางชนิด มาแปรสภาพให้เป็นสินค้าใหม่ มีรูปแบบใหม่ ธุรกิจชุมชนที่ดำเนินการทางด้านการผลิตจะทำการผลิตในครัวเรือน ซึ่งอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาทิเช่น ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผลิตเครื่องจักรสาน ทอผ้า อุตสาหกรรมจากไม้ หรือธุรกิจชุมชนที่ทำการผลิตในขบวนการที่ต้องอาศัยคนงานจำนวนหนึ่ง เช่น การผลิตวุ้นเส้น การผลิตซีอิ๊วในท้องถิ่น เป็นต้น ธุรกิจชุมชนที่ทำการผลิตเองอาจจะดำเนินการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้เอง หรืออาจจะขายสินค้าที่ผลิตได้ให้พ่อค้าคนกลาง หรือตัวแทนจำหน่ายสินค้าต่อไป

2) ธุรกิจค้าปลีก หมายถึง กิจการที่ทำการขายสินค้าให้ผู้บริโภค ณ จุดที่ทำการขายสินค้าที่นิยมจำหน่ายให้กับผู้บริโภคจะได้แก่ สินค้าอุปโภค สินค้าบริโภคทุกชนิด ตั้งแต่ของใช้จำเป็นในบ้าน เช่น ยาสิฟีน สบู่ ผงซักฟอก หรือสินค้าประเภทอาหาร อาทิเช่น ขนมปัง อาหารกระป๋อง หรือประเภทยารักษาโรค เช่น ยาแก้ปวดศีรษะ ยาธาตุ ยาสามัญประจำบ้าน จนถึงสินค้าประเภทของเล่นเด็ก เครื่องเขียน เป็นต้น ธุรกิจประเภทนี้เน้นการร่วมทุนของสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะจัดหาสินค้ามาจำหน่ายในบรรดาสมาชิก และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเพื่อลดค่าใช้จ่ายจากการที่จะต้องซื้อจากพ่อค้าคนกลางที่กำหนดอัตรากำไรไว้สูง

3) ธุรกิจค้าส่ง หมายถึง กิจการที่ดำเนินการรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตเป็นจำนวนครั้งละมาก ๆ และนำสินค้านั้นมาขายต่อให้กับพ่อค้าปลีกหลาย ๆ รายต่อไป ธุรกิจค้าส่งนี้สามารถที่จะทำ

การซื้อสินค้าจากผู้ผลิตได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น โรงสีข้าว อาหารแปรรูป อาหารกระป๋อง เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ ธุรกิจประเภทนี้อาจจะนับได้ว่าเป็นธุรกิจชุมชนขนาดใหญ่ และมีความมั่นคงพอสมควรแล้ว

4) ธุรกิจบริการ หมายถึง การรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อประกอบธุรกิจบริการคือ สินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ ตัวอย่างของธุรกิจบริการได้แก่ บริการนวดแผนไทย และอบสมุนไพร บริการรักษาโรคด้วยสมุนไพร บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งในทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ เป็นต้น

ความสำคัญของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แต่บทบาทของธุรกิจชุมชนในการพัฒนาจะแตกต่างกันไปตามประเภทของธุรกิจนั้น ๆ ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้

1) เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ ธุรกิจชุมชนเป็นช่องทาง และโอกาสสำหรับผู้ที่มีความต้องการในการประกอบธุรกิจด้วยตนเองร่วมกับสมาชิกคนอื่น ถึงแม้จะมีฐานะเป็นลูกจ้างก็มีส่วนในการเป็นเจ้าของประกอบการด้วยเช่นกัน สมาชิกในชุมชนที่มีความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีแนวความคิดริเริ่มที่สร้างสรรค์ สามารถหาประสบการณ์ และพิสูจน์ความสามารถโดยเข้าร่วมประกอบธุรกิจชุมชนซึ่งใช้เงินทุนน้อย เน้นการสร้างงานในท้องถิ่นเป็นสำคัญ และถ้ามีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นในอนาคต ธุรกิจชุมชนขนาดเล็กก็สามารถจะพัฒนาไปสู่การประกอบการธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ต่อไปได้

2) ก่อให้เกิดการว่าจ้างงาน การพัฒนาธุรกิจชุมชนทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นมีการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่องพร้อมกันไปด้วยแทนการที่ถูกว่าจ้างให้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้เพราะทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ จึงสามารถใช้ก้างการที่มีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฝีมือแรงงานของตนเองตามต้องการ ยกเว้นจะมีความพึงพอใจที่จะทำงานในเฉพาะส่วนที่ตนมีความชำนาญเท่านั้น

3) ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่บางประเภทจำเป็นต้องอาศัยวัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนประกอบจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อนำมาผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมประเภทนั้น ธุรกิจชุมชนจึงเป็นแหล่งที่ช่วยในการผลิตชิ้นส่วนประกอบเหล่านี้ และนำส่งให้กับธุรกิจขนาดใหญ่อีกทีหนึ่ง เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ได้มาตรฐานต่อไป โดยในระยะแรกธุรกิจชุมชนได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการผลิต ส่วนธุรกิจขนาดใหญ่ที่มาว่าจ้างให้รับช่วงผลิตต่อก็ลดต้นทุน อย่างไรก็ตามลักษณะเช่นนี้อาจจะมีประโยชน์

เพียงในระยะเริ่มต้นเพราะในระยะยาวธุรกิจใหญ่อาจจะย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่ค่าแรงถูกกว่า

4) สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ธุรกิจชุมชนยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเท่าไร จะก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เกิดการกระจายรายได้สู่ชนกลุ่มอื่นอย่างทั่วถึง ธุรกิจชุมชนยังช่วยลดปัญหาของสังคม อัตราการว่างงานลดน้อยลง เพราะมีการว่าจ้างแรงงานในธุรกิจชุมชน ปัญหาคนไม่มีงานทำน้อยลง เนื่องจากประชาชนมีรายได้ ซึ่งส่งผลทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงด้วย ความมั่นคงของประเทศจะมีเพิ่มขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีรายได้ดี และมีงานทำ

5) ลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติ กล่าวคือ ถ้าหากธุรกิจชุมชนบรรลุเป้าหมาย สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ไม่ว่าปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสังคมอันเกิดจากครอบครัวแตกแยก หรือล้มสลาย จะได้รับการบรรเทาพร้อมกันไปด้วย ช่วยให้เกิดเป็นสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษา ray กรณีกองทุนหมู่บ้านขยายที่งได้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ตั้งแต่ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วิธีดำเนินการประเมินกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งได้ใช้ตัวชี้วัดที่ได้จากชุมชน และตัวชี้วัดที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือส่วนกลาง โดยการเก็บข้อมูล และนำเสนอข้อมูลตามสภาพจริง รูปแบบของการประเมิน การประเมินเชิงระบบ ที่เรียกว่า ซิพีพีโมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นการประเมินที่ครอบคลุมทุกด้าน และสามารถใช้ทฤษฎีอื่นๆ มาร่วมวิเคราะห์ได้โดยไม่ขัดแย้งกัน

3.1 รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน ได้นำรูปแบบการประเมินระบบซิพีพี (CIPP Model) มาใช้ ดังนี้

1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลของกองทุนหมู่บ้าน ความจำเป็นที่ต้องจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนสมาชิกของกองทุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีและแผนการดำเนินการโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อค้นหาจุดเด่น เช่น การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ (การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุน) การส่งเสริมการเรียนรู้ภายในหมู่บ้าน ประโยชน์ที่สมาชิกกองทุนได้รับ หลังจากกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปผลตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม และค้นหาจุดด้อยหรือข้อบกพร่องของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่จะใช้เป็นข้อมูลพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ให้ดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการประเมินกระบวนการนี้ เก็บข้อมูลเป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ที่ 10 ว่าจะสอดคล้อง และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนประชากรทั้งสิ้น 274 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 137 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 137 คน โดยมีจำนวนบ้านเรือนทั้งสิ้น 84 หลังคาเรือน มีประชากรที่อาศัยอยู่จริงจำนวน 64 หลังคาเรือน

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ในครั้งนี้ได้ ใช้หน่วยประชากรเป็นหลังคาเรือน ดังนั้นจำนวนประชากรเท่ากับ 64 หลังคาเรือน

กลุ่มตัวอย่าง

หลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ซึ่งมีอยู่ 5 วิธี ได้แก่

1) การสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่เปิดโอกาสให้แต่ละตัวอย่างมีโอกาสถูกเลือกเท่า ๆ กัน ซึ่งจะมีลักษณะของประชากรที่กระจายกันดีอยู่แล้ว

2) การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่ได้จัดไว้เป็นระบบอยู่แล้ว

3) กลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มเพราะเชื่อว่าแต่ละกลุ่มเป็นตัวแทนของประชากรอยู่แล้ว

4) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratify random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งออกเป็นชั้น (Strata) เสียก่อนเพราะมีความเชื่อว่าประชากรมีความแตกต่างกันมาก ตามตัวแปรคุณลักษณะ

5) การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage random sampling) เป็นการนำเอาวิธีสุ่มตัวอย่างทุกแบบมาประยุกต์ใช้โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นหลายขั้นตอน

สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ในครั้งนี้ได้ เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 32 หลังคาเรือน ในการหากกลุ่มตัวอย่างมีเงื่อนไขดังนี้

1) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 1 คนต่อหลังคาเรือน เพราะต้องการให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด และต้องการให้ข้อมูลเกิดความกระจายมากที่สุด

2) เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือใครก็ได้ ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เพราะจะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถแสดงความคิดเห็นจากข้อมูลที่ได้รับ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง และต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านระหว่างการประเมิน

3) ผู้ให้ข้อมูลต้องมาจากทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

4) ผู้ให้ข้อมูลบางคนซึ่งอาจต้องให้ข้อมูลเฉพาะอย่าง หรือเฉพาะทาง เช่น แบบสัมภาษณ์ ซึ่งใช้ชักถามประเด็นที่จำเพาะ อาทิ ประวัติของหมู่บ้าน จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จำเพาะเจาะจง

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ได้จากการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่ประเมินตามแนวคิดเชิงระบบสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระบบ และแต่ละระบบแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่

ระบบ A การบริหารกองทุนหมู่บ้านระดับหมู่บ้าน

หมวดที่ 1 ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปร

หมวดที่ 2 ตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าและตัวแปร

หมวดที่ 3 ตัวชี้วัดกระบวนการบริหารจัดการกองทุนและตัวแปร

หมวดที่ 4 ตัวชี้วัดผลผลิตของกองทุนและตัวแปร

ระบบ B สมาชิกผู้กู้กองทุนรายกรณี

หมวดที่ 1 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวของผู้กู้แต่ละราย และตัวแปร

หมวดที่ 2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าและตัวแปร

หมวดที่ 3 ตัวชี้วัดกระบวนการดำเนินการของผู้กู้แต่ละรายและตัวแปร

หมวดที่ 4 ตัวชี้วัดผลผลิตที่เกิดขึ้นและตัวแปร

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) ซึ่งกำหนดโดยส่วนกลางหรือ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านขยายเที่ยงได้ มีดังนี้

1) แบบรายงาน บร.1 เป็นแบบรายงานการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนของหมู่บ้าน

2) แบบรายงาน บร.2 เป็นแบบการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

- 3) แบบรายงาน บร.3 เป็นแบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่มิต้องกองทุนหมู่บ้าน
- 4) แบบรายงาน บร.4 เป็นแบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) แบบรายงาน บร.5 เป็นแบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
- 6) แบบรายงาน บร.6 เป็นแบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ด้านกลุ่มอาชีพระดับหมู่บ้านและในระดับตำบล การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านต่างๆ วิธีการแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะ
- 7) แบบรายงาน บร.7 เป็นแบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนะของประชาชน
- 8) แบบรายงาน บร.8 เป็นแบบรายงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชน
- 9) แบบรายงาน บร.9 เป็นแบบรายงานบันทึกการสัมภาษณ์ต่างๆ
- 10) แบบรายงาน บร.10 เป็นแบบรายงานสรุปบทเรียนชุมชนหรือหมู่บ้าน ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
- 11) แบบรายงาน บร.11 เป็นแบบรายงานผลการศึกษาเจาะลึกรายการหนี้ของผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน
- 12) แบบรายงาน บร.12 เป็นแบบรายงานผลการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทของหมู่บ้านและตำบล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านขยายเที่ยงได้ในครั้งนี้ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลจากการสังเกต และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

3.5.1 เก็บข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่

- 1) เอกสารกองทุนหมู่บ้าน จากการประชุมชี้แจงการปฏิบัติตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของสำนักงานเลขานุการ คณะอนุกรรมการสนับสนุนการติดตามการดำเนินงานของกองทุนฯ เพื่อศึกษานโยบายของกองทุนหมู่บ้าน
- 2) เอกสารคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน (กทบข.2) เพื่อศึกษาความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

3) เอกสาร กชช.2 ค. และจปฐ. ของหมู่บ้านเพื่อศึกษาบริบทชุมชน ตามแบบรายงาน

บร. 1

3.5.2 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่

- 1) เรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านตามที่สนทนากับคุณ ตามแบบรายงาน บร.3
- 2) เรื่องการปฏิบัติงานรายเดือน เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวของกองทุน ตามแบบ

รายงาน บร.4

- 3) เรื่องทัศนคติต่อการติดตามประเมินผลโครงการ ตามแบบรายงาน บร.9
- 4) เรื่องตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ตามแบบรายงาน บร.2
- 5) เรื่องกระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามแบบรายงาน บร.9
- 6) เรื่องการศึกษาเจาะลึกรายกรณี สำหรับผู้รู้ในกองทุนหมู่บ้าน ตามแบบ

รายงานบร.11

3.5.3 เก็บข้อมูลจากการสังเกต ได้แก่

- 1) การสังเกตการณ์มีส่วนร่วมจากการเข้าประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในแต่ละครั้ง
- 2) การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมของประชาชนในหมู่บ้าน
- 3) สังเกตการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

3.5.4 การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ได้แก่

- 1) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตามแบบรายงาน บร.5
- 2) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตามแบบรายงาน บร.6
- 3) แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตามแบบรายงาน บร.10
- 4) การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตาม แบบรายงาน บร.12

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกได้เป็นสองประเภทคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่

ต้องการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านเขาชายเที่ยงได้ในครั้งนี้ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองประเภทซึ่ง สามารถจำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ตามแบบรายงาน บร.2 สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูล ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เป็นค่าสถิติที่แสดงลักษณะและแปรผลอย่างครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยค่าสถิติที่นำมาใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งเป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกันที่แสดงว่า กลุ่มเป้าหมายคิดเป็นเท่าใด โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 หน่วย มีสูตรในการคิดคำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มเป้าหมาย}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} \times 100$$

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบรายงาน บร.1, บร.3, บร.4, บร.5, บร.6, บร.7, บร.8, บร.9, บร.10, บร.11 และ บร.12 จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น จากแบบรายงาน ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อความได้มาจาก แบบสอบถามการบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักการของตรรกะ เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้

บทที่ 4

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งประกอบด้วย 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้

ตอนที่ 5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่

5.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

5.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวาง

การบรรลุเป้าหมายของกองทุน

5.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

5.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยจะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ สำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี – เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสิน

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

เป้าหมายของการประเมินบริบทชุมชนจะทำการประเมิน 2 ระดับ คือ การประเมินบริบทชุมชนระดับประเทศ และ ระดับหมู่บ้าน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- สภาพแวดล้อมของประเทศ ด้านสุขภาพอนามัย

- ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย
- วิกฤตครอบครัวไทยล่มสลาย
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1) ความยากจนของประเทศ

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อคนและสังคมโดยรวมทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนเพื่อแก้ไขวิกฤตของประเทศ โดยเน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การลดผลกระทบต่อการพัฒนาคนและสังคม การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและกลับสู่สมดุล และการปรับระบบบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างรุนแรง ความพยายามในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและในระยะปานกลางอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวอย่างช้า ๆ และมีเสถียรภาพในระดับหนึ่ง เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 ในปี 2543 จากที่เคยหดตัวต่ำสุดถึงร้อยละ 10.2 ในปี 2541 แต่ยังมีปัญหาในภาคการเงินและอสังหาริมทรัพย์ ปัญหาหนี้สาธารณะและปัญหาการขาดดุลงบประมาณ อันเป็นข้อจำกัดของการจัดสรรทรัพยากรในระยะต่อไป นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังมีการพึ่งพิงทุน เทคโนโลยี และตลาดต่างประเทศสูงฐานการผลิตหลักของประเทศยังอ่อนแอ ไม่มีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานวัตกรรม ทั้งไม่สามารถรับถ่ายทอดและแปรทุนเทคโนโลยีมาใช้ในการต่อยอดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อคนและสังคมได้ก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้รุนแรงขึ้นกล่าวคือ ภาวะความยากจนที่มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอดในช่วงก่อนวิกฤตกลับเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศ หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 6.8 ล้านคน ในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.9 หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 และในช่วงเวลาเดียวกันการกระจายรายได้ก็แย่ลง โดยกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด 20 เปอร์เซ็นต์แรก มีสัดส่วนรายได้ลดลงจากร้อยละ 4.2 เหลือร้อยละ 3.8 ขณะที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุด 20 เปอร์เซ็นต์แรก มีรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.5 เป็นร้อยละ 58.5 อีกทั้งจำนวนคนว่างงานก็มีเพิ่มมากขึ้นก่อนช่วงการเกิดวิกฤตเกือบ 1 ล้านคน นอกจากนี้ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหารุนแรงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544)

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) การดำเนินการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อการดำเนินการ SMEs ทุกประเภท เพราะล้วนแล้วแต่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของระดับประเทศ ดังนั้นจึงเกิดนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพ และความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศ จึงมีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) โดยตรง อาทิ นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ส่วนหนึ่งของนโยบายการสร้างรายได้ ที่ครอบคลุมถึงนโยบายด้านการบริการและการท่องเที่ยว มีนโยบายกล่าวไว้ดังนี้

นโยบายด้านการบริการและการท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานในการให้บริการ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการ และการท่องเที่ยวโดย

ก. การพัฒนาภาคบริการ จากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน จัดหน่วยงาน และองค์กรเพื่อให้มีการใช้ศักยภาพบริการเต็มที่รวมทั้งเร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้ ความรู้และทักษะทั้งด้านภาษา มาตรฐานการบริการและการจัดการ

ข. การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ ทั้งทางด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมทั้งอุปสรรคในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ได้มีแผนการท่องเที่ยว โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศเชื่อมกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และธุรกิจชุมชน เพื่อพัฒนาภาพการท่องเที่ยว และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมสัมมนา และแสดงสินค้าทางภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ได้มีแนวทางในการพัฒนาการเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์เชิงธรรมชาติ เชิงคุณภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งในรูปแบบการจัด สหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนทั้งการเพิ่มมาตรการการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว (สำนักนายกรัฐมนตรี www.thaigov.go.th/ นโยบายรัฐบาล / นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs))

ทั้งนี้รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญกับนโยบายด้านการบริการและท่องเที่ยวเพราะกลุ่มธุรกิจ SMEs ด้านการบริการและท่องเที่ยวได้ทำรายได้เข้าประเทศได้ปีละหลายล้านบาทอันมีผลสืบเนื่องมาจากการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลร่วมมือกับ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำการวิจัย SMEs เชื่อมการท่องเที่ยวขึ้น ทั้งนี้เพื่อปรับแผนนโยบายของรัฐบาลให้มีโครงสร้างที่ดีขึ้น ในการวิจัยจะเป็นการปรับปรุงและพัฒนาในหลายด้าน การทำการวิจัยนี้จะเน้นไปที่ระบบกลไกจัดการท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชน บริหารจัดการท้องถิ่น ได้ดีขึ้นพร้อมกับปฏิรูประบบการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

ศ.ดร. ปิยะวัติ บุญหลง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กล่าวว่า “ในด้านอุตสาหกรรม จะเน้นไปที่ SMEs ทั้งในด้านแนวราบและแนวดิ่ง โดยจะเจาะเป็นประเภทอุตสาหกรรมซึ่งขณะนี้ถือว่าการวิจัยด้านนี้และงานนี้น้อยมาก และตรงนี้จะเชื่อมต่อกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วย เช่น อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใหญ่มาก และก็น่าแปลกว่าไม่มีคลังสมองหรือคลังความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งที่ สกว.จะสนับสนุน และกำลังฟอร์มเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวจะครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน ทั้งอุตสาหกรรม ทรัพยากร การจัดการ อาหาร และบทบาทของ อบต.การจัดการท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลพื้นที่ท่องเที่ยว” (SMEs “การวิจัยSMEs เชื่อมท่องเที่ยว”. ฐานเศรษฐกิจ. 16-18 สิงหาคม 2544, หน้า41.)

จากนโยบายดังกล่าวรัฐบาลได้ตั้งงบประมาณให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อนำมาสนับสนุนและปรับโครงสร้างต่าง ๆ ดังนี้

งบประมาณที่ ททท. ขอแปรญัตติประจำปีงบประมาณ 2545

โครงการ	วงเงิน(ล้านบาท)
- การปรับปรุงตกแต่งสำนักงาน กอสพท.	15.6
- การจัดตั้งสำนักงาน กอสพท.	9.8
- การจัดตั้งคอนเวนชันฮอลล์	220
- โครงการเร่งด่วนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว	258
- การจัดจ้างพนักงานของ ททท. เพิ่มอีก 50 คน	4.4
- การเปิดศูนย์ประสานงานด้านการท่องเที่ยว	11.1
(สุโขทัย เพชรบูรณ์ เบตง)	
- การส่งเสริมกิจกรรมปีท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ	2
- โครงการแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ	34
- โครงการศูนย์ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากร	54
ทางการท่องเที่ยว จ.นครราชสีมา	
- คิดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียพระราชวังบางปะอิน	4
- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	763

- ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานของตำรวจท่องเที่ยว	37
- การจัดซื้อที่ทำการถาวรของ ททท.	576
รวม	1,989

(ที่มา : ฐานเศรษฐกิจ. 19-22 สิงหาคม 2544, หน้า 15.)

3) สภาพแวดล้อมของประเทศไทย ด้านสุขภาพอนามัย

คุณภาพชีวิตของชุมชนชนานเมืองด้านสุขภาพอนามัยพบว่า เมื่อมีความเจ็บป่วยการตั้งครร์กเกิดขึ้น ทั้งอดีตและปัจจุบันประชาชนในชุมชนจะเข้ารักษาพยาบาลในโรงพยาบาลมากกว่าไปสถานอนามัย คลินิก หรือ หมอตำแยในชุมชน ปัจจุบันประชาชนก็ไปรับบริการในโรงพยาบาลมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็มีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่ได้รับบริการสาธารณสุขชุมชนอยู่ เพราะอาจมีเงินไม่พอเพียงหรือบริการตามโรงพยาบาลในอดีตมีจำกัดเฉพาะในเมืองเท่านั้นจึงส่งผลให้ประชาชนเข้ารับบริการตามสถานบริการสาธารณสุขในชุมชน เพราะการเดินทางเข้าเมืองค่อนข้างลำบาก นอกจากมีอาการหนักจริง ๆ จึงจะส่งเข้าโรงพยาบาล ส่วนหนึ่งประชาชนคือยการศึกษาและเศรษฐกิจไม่ค่อยดีจะใช้สถานบริการใกล้บ้านมากกว่าโรงพยาบาลส่วนกลุ่มที่ใช้บริการในสถานบริการโรงพยาบาลจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้เศรษฐกิจค่อนข้างดีประกอบกับบริการของสถานพยาบาลในชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ประชาชนกลุ่มนี้ไปใช้บริการตามโรงพยาบาลมากขึ้น ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้การคมนาคมสะดวก มีสถานบริการในโรงพยาบาลมากขึ้น คนมีการศึกษามากขึ้น และไปใช้บริการในโรงพยาบาลมากตามลำดับ ส่วนการเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ สมาชิกในครอบครัวจะดูแลกันเองในครอบครัว และครอบครัวไม่มีความรู้ลึกว่าสมาชิกที่ป่วยเป็นภาระหนักต่อครอบครัวแต่คิดว่าสมาชิกที่เจ็บป่วยนั้นไม่เป็นภาระต่อครอบครัว และเป็นโรคที่เกี่ยวกับโรคอ่อนเพลีย และโรคทางเดินอาหาร โดยในกลุ่มอุตสาหกรรมเพราะเนื่องจากสภาพอากาศในอุตสาหกรรมที่เป็นพิษ มีออกซิเจนน้อยในบรรยากาศประกอบด้วยมีสารพิษต่าง ๆ ปนเปื้อนด้วย เมื่อสูดดมเข้าไปจึงทำให้เกิดอาการอ่อนเพลีย หรืออาจทำงานค่อนข้างหนักและทำงานหามรุ่งหามค่ำจึงไม่มีเวลาพักผ่อน ส่งผลให้สุขภาพกายอ่อนเพลียได้ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีและระดับอนุปริญญา รายได้มากกว่า 17,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป จะป่วยเป็นโรคอ่อนเพลียในอัตราสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ และยังพบกลุ่มโรคอื่น ๆ เช่น โรคเครียด โรคจิต โรคประสาท โรคเอดส์ ความพิการจากทำงาน และการคิดสารเสพติด แต่พบในจำนวนน้อย ส่วนการรับรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์ ส่วนใหญ่จะรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ประชาชนในชุมชนชนานเมืองนี้ก็ยังคงตระหนักถึงปัญหาโรคเอดส์ และจะใช้วิธีการป้องกันสถานบริการต่าง ๆ เมื่อไปเที่ยวก็จะใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคเอดส์ในจำนวนมาก แต่มี

บางกลุ่มในจำนวนน้อยในชุมชนนี้ที่ไม่รู้จักวิธีการป้องกันโรคเอดส์และไม่ทราบว่า โรคเอดส์ติดต่อ กันทางใดบ้างและเมื่อไปที่สถานบริการก็จะไม่ใช้วิธีใด ๆ ในการป้องกันโรคเอดส์ เมื่อมี เพศสัมพันธ์ ในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการฉีดวัคซีนอย่างดี จากสถานบริการต่าง ๆ ที่อยู่ใน ชุมชน เช่น สถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลชุมชน สื่อโฆษณาต่าง ๆ ส่วนใหญ่ประชาชนจะ นำลูกหลานไปรับบริการครบถ้วนจากสถานพยาบาล หรือโรงเรียน

การขาดสารอาหาร ในชุมชนชานเมืองนี้ยังไม่พบประชาชนที่เป็นแค่ประชาชนที่มีสุขภาพ แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บนับมีจำนวนน้อยมาก โดยอยู่ในกลุ่มการศึกษาระดับอนุปริญา มากสุดประชาชนส่วนใหญ่จะมีค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายในด้านสุขภาพอนามัยมากกว่าใน อดีต โดยเฉพาะจะเกิดกับประชาชนในกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรม

ในด้านการบริโภคอาหารและน้ำประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงนิยมปรุงอาหาร เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ยังไม่นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปจากห้างสรรพสินค้าหรือตามตลาด ยังนิยมซื้ออาหารสดจากตลาดสดมาปรุงอาหาร เป็นส่วนใหญ่ส่วนเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น เครื่อง นุ่งห่มและอุปกรณ์ภายในบ้านนั้นปัจจุบันประชาชนเปลี่ยนมาซื้อในห้างสรรพสินค้าเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเพศหญิงในอดีตนิยมซื้อในตลาดนัดใกล้บ้าน การบริโภคน้ำสะอาดในอดีตนั้นน้ำฝนเป็น น้ำสะอาดที่ประชาชนทุกกลุ่มนิยมบริโภค โดยเฉพาะชุมชนชานเมือง แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และมีสารพิษเจือปนอยู่ในบรรยากาศมาก มาย ทำให้น้ำฝนเมื่อตกมามีสารพิษและฝุ่นละอองเจือปนมากับน้ำด้วย จึงเป็นน้ำธรรมชาติที่ไม่ สามารถบริโภคได้ จึงหันมานิยมบริโภคน้ำบรรจุขวดหรือน้ำกลั่นแทนน้ำฝน โดยเฉพาะประชาชน ในกลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรม บริการ ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ จะรับข่าวสารข้อมูล และบันเทิงจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา จะใช้สถานที่ออกกำลังกายทั้งในอดีตและปัจจุบัน นิยมใช้สถานที่ภายในที่อยู่อาศัย หรือสวนสาธารณะในชุมชนมากกว่าไปตามศูนย์รับบริการ ออกกำลังกาย และกลุ่มที่ออกกำลังกายจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในระดับกำลังศึกษามากกว่ากลุ่มระดับอื่น ๆ รายได้ประมาณเดือนละ 5,000 บาท และทำงานไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยมากนัก ได้แก่ กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีหรือระดับรายได้เดือนละ 17,000 บาทขึ้นไป (รายงานการวิจัย เรื่องคว้ชีวิตคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ด้านครอบครัวสุขภาพอนามัย และโภชนาการ, 2540 : 39 – 41)

4) ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทยเป็นปัญหาเรื้อรังมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปัญหาหนี้สินได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมากและต่อเนื่อง ถึงแม้

รัฐบาลที่ผ่านมาจะพยายามแก้ไขปัญหาค้างกล่าว แต่ปรากฏว่าปัญหาหนี้สินของเกษตรกรก็ยังไม่ผ่อนคลายเท่าใดนัก จากการสำรวจของสำนักเศรษฐกิจการเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 จำนวนหนี้สินเพื่อการเกษตร ปี 2539 จำนวนเงินทั้งสิ้น 82,768 ล้านบาท เป็นหนี้สินในสถาบัน 75,311 ล้านบาท (ร้อยละ 90.99 ของหนี้สินทั้งหมด) และหนี้สินนอกสถาบันมีประมาณ 7,457 ล้านบาท (ร้อยละ 9.01 ของหนี้สินทั้งหมด) หนี้สินในสถาบันส่วนใหญ่เกษตรกรกู้มาเงินมาจาก ธ.ก.ส. (ประมาณร้อยละ 63.12 ของเงินกู้ทั้งหมด) ส่วนหนี้สินนอกสถาบันนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้อง (ประมาณร้อยละ 3.08 ของเงินกู้ทั้งหมด) เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนผู้เป็นหนี้และหนี้สินของเกษตรกรแล้วปรากฏว่าจำนวนครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนการเป็นหนี้เพิ่มขึ้น กล่าวคือในปีเพาะปลูก 2534/35 มีครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ 1,729,831 ครัวเรือน (ร้อยละ 33.72 ของครัวเรือนทั้งหมด) โดยมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 12,772 บาท และในปีเพาะปลูก 2538/39 มีครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ 2,857,993 ครัวเรือน (ร้อยละ 54.94 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด) โดยมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 24,672 บาท และพบว่าเกษตรกรในภาคกลางมีหนี้สินค้างชำระมากกว่าภาคอื่น ๆ คือ 40,072 บาทต่อครัวเรือน (31 มีนาคม 2539) และภาคอีสานมีหนี้สินค้างชำระต่ำกว่าภาคอื่น ๆ คือ 16,485 บาทต่อครัวเรือน เกี่ยวกับเรื่องสินเชื่อหนี้สินของเกษตรกรมีการกู้ยืมในรูปสินเชื่อ 15,048.83 บาทต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่นำไปใช้ทางด้านการเกษตร คือ ร้อยละ 70.39 ของเงินสินเชื่อทั้งหมดทั้งนี้ภาคกลางมีจำนวนสินเชื่อสูงสุดคือ 21,648.12 บาทต่อครัวเรือน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนหนี้สินน้อยกว่าภาคอื่น ๆ คือ 13,037.36 บาทต่อครัวเรือน

จากการที่ภาวะหนี้สินของเกษตรกร จากอดีตจนถึงปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นนั้นจะส่งผลกระทบต่อและเป็นอันตรายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมการเมืองของประเทศจะเห็นได้จากการเรียกร้องผ่านองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้รัฐบาลรีบเร่งแก้ไข (ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร : ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย, 2541: 5-9)

5) วิฤตครอบครัวยุคใหม่

ครอบครัวยุคใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาก นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความเป็นห่วงต่อสถาบันครอบครัวไทย เนื่องจากว่า ครอบครัวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้เติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม จากบทความเรื่อง “ปฏิรูปครอบครัว : ปฏิรูปครอบครัว” ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า “จุดกำเนิดของปัญหาสังคมจำนวนมาก ล้วนมีสาเหตุเกิดขึ้น เนื่องจากครอบครัวปราศจากความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันและความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบของพ่อและแม่อย่างที่ว่าควรจะเป็น” ซึ่งหมายความว่าครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นในการวางรากฐานความคิดที่ดีและแนวพฤติกรรมที่ดีดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้กับสมาชิกในสังคม เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เห็นว่า ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับ

“วิกฤตครอบครัวล่มสลาย” สังคมไทยจึงควรมี “การปฏิรูปครอบครัว” เพื่อรื้อฟื้นสภาพครอบครัวให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะป้องกันให้การเจริญเติบโตของประเทศไม่เกิดลักษณะแบบ “กลวงภายใน”

ปัจจัยความอยู่รอดทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดให้สภาพครอบครัวแตกต่างกันไปจากเดิม การเคลื่อนย้ายจากสังคมเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม การอพยพแรงงานจากชนบททำให้โครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยเปลี่ยนไป และเข้าสู่สถานการณ์ที่เรียกว่า “วิกฤตครอบครัวล่มสลาย” ครอบครัวไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังต่อไปนี้คือ

- ก. หลายครอบครัวในชนบทพ่อแม่ไปทำงานในเมือง ทิ้งลูกไว้กับปู่ย่า ตายาย ในชนบท เด็กขาดที่พึ่งและขาดผู้นำครอบครัว ขาดความรัก ขาดความอบอุ่น
- ข. หลายครอบครัวทั้งสามีภรรยา ต่างต้องทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อหารายได้ให้มากที่สุด ทำให้มีเวลาใช้ชีวิตร่วมกันน้อยลง ครอบครัวบางรายต้องแยกกันอยู่เพื่อหาเลี้ยงชีพ เพราะภาวะบังคับทางเศรษฐกิจ
- ค. การที่ทุกคนมุ่งเน้นที่การทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินมากที่สุดทำให้การใช้เวลาในครอบครัวน้อยลง ความเครียดมีมากขึ้น เกิดปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง หรือเด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยใช้ทรัพย์สินสิ่งของมากกว่าความอบอุ่นทางใจ อันก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา
- ง. ปัจจัยด้านค่านิยมสังคมไทยที่เป็น สังคมวัตถุนิยม หรือสังคมบริโภคนิยมให้คุณค่าแก่ทรัพย์สินสมบัติและความมั่งคั่งสูง คนในเมืองต่างดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งงานที่มีเงินมาก ๆ เกิดค่านิยมวัดคุณค่าคนที่ผลของงาน ใครทำงานและร่ำรวยมากก็ได้รับการยกย่อง ในสังคมมีการแข่งขันกันสูง แม้กระทั่งเด็กนักเรียนมีเป้าหมายเพียงเพื่อให้เรียนจบออกมามีความรู้ที่ทำงานได้เงินมากกว่าคนอื่น เป็นต้น
- จ. คนหนุ่มสาวละทิ้งครอบครัวในชนบทเพื่อหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นคนจำนวนหนึ่งแสวงหาทรัพย์สินด้วยวิธีง่ายที่สุดในสังคมเมือง โดยไม่ได้ใส่ใจในเรื่องของศีลธรรมและความถูกต้อง ผู้หญิงจากหลายหมู่บ้านทางภาคเหนือยินดีเข้ามาขายบริการทางเพศและส่งเงินกลับให้ครอบครัว
- ฉ. การดำเนินชีวิตมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ส่งผลทำให้สังคมไทยให้ความสำคัญกับคนเป็นเพียงผู้ที่ทำให้มีผลผลิตเท่านั้น ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าคนบนพื้นฐานใหม่คือ “ค่าของคน อยู่ที่ผลของงาน” สังคมไทยจึงเป็นสังคมแบบปากกัศตินธิบ คนแข่งขันกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่คำนึงถึงจิตใจกันน้อยลง
- ช. ลักษณะอุปนิสัยคนไทยรักความสะดวกสบาย ไม่ชอบการรับผิดชอบมากทำให้มีแนวโน้มสูงต่อการรับอิทธิพลและเลียนแบบกัน ไม่ต้องผูกพันตัวในการแต่งงาน ทำให้สายใย

เชื่อม โยงของครอบครัวบอบบางลง กล่าวคือ สายใยที่เชื่อมระหว่างชาย (สามี) ต่อ หญิง (ภรรยา) และสายใยที่เชื่อมระหว่างชาย (บิดา) ต่อลูกบอบบางแตกหักง่าย พ่ออาจจะทิ้งแม่และลูกออกจากบ้านไปอย่างง่าย ๆ เพราะไม่มีความผูกพันที่เหนียวแน่นพอ (เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์, 2540 : 12)

จากสภาพการณ์ของครอบครัวไทยดังกล่าว อาจถือได้ว่าครอบครัวอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาความรุนแรงของครอบครัว ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน ปัญหาการติดสารเสพติด ปัญหายาบ้า และปัญหาการก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นถึงเวลาที่คน “ทุกคน” ในสังคมไทยควรหันกลับมาวิเคราะห์บทบาทที่แท้จริงของตนเองที่มีต่อครอบครัวว่าจะต้องมียุทธศาสตร์ที่ และควมรับผิดชอบ (สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม., 2540 : 218 – 220)

6) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สถานะสถานการณ์ประเทศไทยในปัจจุบัน กระแสค่านิยม และวัฒนธรรมของคนไทยเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมและวัฒนธรรมการซื้อสินค้าบริโภคนิยมและอุปโภค การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และรวมถึงสถานที่ซื้อสินค้า ซึ่งที่กล่าวมานี้เป็นตัวแปรและตัวชี้วัดที่สำคัญยิ่ง และยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของระดับประเทศที่สามารถนำมาวัดการเสียดุลการค้าระดับประเทศได้อีกด้วย

ค่านิยมการเลือกสถานที่ซื้อสินค้าของไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเดิมลักษณะการซื้อสินค้าของคนไทยจะซื้อตามร้านขายของชำที่ตั้งอยู่ตามสถานที่ชุมชนต่าง ๆ หรือในตลาดขายสินค้าซึ่งเป็นศูนย์รวมสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภคหลากหลายชนิด และราคาค่อนข้างย่อมเยา แต่ปัจจุบันลักษณะการซื้อสินค้าของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปโดยหันมาเลือกซื้อสินค้าตามห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่หรือซูเปอร์มาร์เก็ตแทนการซื้อสินค้าตามท้องตลาดหรือร้านขายของชำ ทั้งนี้มีสาเหตุจากกลยุทธ์การบริหารจัดการหรือกลยุทธ์การตลาด ของกลุ่มธุรกิจห้างสรรพสินค้า อาทิ

ก. การขยายตัวของกลุ่มธุรกิจห้างสรรพสินค้าที่จากเดิมดำเนินธุรกิจอยู่แต่ในท้องที่ที่มีกำลังการซื้อที่ดี หรือที่อยู่ในย่านของความเจริญเช่น ในเมืองใหญ่เท่านั้น แต่ปัจจุบันห้างสรรพสินค้าเกิดการแข่งขันทางธุรกิจกันมากจึงเกิดการขยายอาณาเขตสาขาธุรกิจของตนเองออกนอกเขตเมืองหันมาตั้งสาขาคตามต่างจังหวัดเพิ่มเพื่อความอยู่รอด และเพื่อแสดงศักยภาพของธุรกิจ

ข. ห้างสรรพสินค้าเป็นศูนย์รวมสินค้าทุกชนิด ทั้งสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย และสินค้าสั่งนำเข้าจากต่างประเทศ

ค. ราคักราคาของสินค้าที่ห้างสรรพสินค้า ดิคราคาขายนั้นถูกกว่าท้องตลาดในชุมชน และร้านขายของชำเหมาะกับการซื้อสินค้าจำนวนมาก ๆ

ง. ลักษณะตั้งราคาสินค้า ห้างสรรพสินค้าจะขายสินค้า 2 รูปแบบในสถานที่เดียว คือขายราคาปลีก และราคาส่ง ที่ผู้ซื้อเลือกซื้อได้ตามสะดวก ซึ่งเป็นการตั้งราคาแบบเหยื่อล่อ การตั้งราคาแบบจิตวิทยา การตั้งราคาแบบงูใจ การตั้งราคาลักษณะนี้สามารถนำมาใช้ได้กับคนไทย

จ. ความสะดวกสบายในขณะที่เดินเลือกซื้อสินค้า ความสะดวกสบายที่ห้างสรรพสินค้าจัดสวัสดิการให้กับลูกค้า หลักการใช้กลยุทธ์การตลาด คือ

- รูปแบบการจัดวางสินค้า ลูกค้าเดินเลือกซื้อสินค้าได้ตามสะดวก
- บรรยากาศในห้างสรรพสินค้า ห้างสรรพสินค้าทุกแห่งจะติดตั้งเครื่องปรับอากาศ ทำให้เดินเลือกซื้อได้อย่างสบายใจอากาศไม่ร้อนทำให้บรรยากาศในห้างไม่แออัด
- ศูนย์รวมสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ศูนย์เครื่องเล่นของเด็ก สวนสัตว์ สวนน้ำ สวนสนุก ศูนย์อาหาร ซึ่งเป็นจุดสนใจหนึ่งที่ผู้ปกครองพาลูก ๆ มาเที่ยวพักผ่อน และเดินซื้อสินค้าในสถานที่เดียวกันในวันเดียว

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ห้างสรรพสินค้าในยุคของการค้าเสรีเข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตค่านิยมเดินห้างของคนไทยได้มาก ซึ่งห้างสรรพสินค้าชื่อดัง อาทิ ห้างบิ๊กซี แม็คโคร เทสโก้โลดส์ คาร์ฟูร์ ทั้ง 4 บริษัทมีสาขามากกว่า 30 สาขาซึ่งเป็นห้างที่ทำการค้าแบบค้าปลีกและค้าส่งที่ราคาถูกทั้งสิ้น และห้างเดอะมอลล์ ที่มีไม่กี่แห่งในประเทศไทยแต่สาขาแต่ละสาขามีขนาดใหญ่และมีศักยภาพและเป็นศูนย์รวมทุกอย่างในสถานที่เดียว การขยายสาขาของห้างสรรพสินค้ามากมายในประเทศนั้นทำให้ลักษณะการซื้อสินค้าของคนไทยเปลี่ยนไป โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ต่างจังหวัดนิยมมาซื้อสินค้าในห้างสรรพสินค้ากันมาก สาเหตุเพราะสินค้าในห้างราคาถูกกว่าตามท้องตลาดในชุมชน และผนวกกับบรรยากาศในห้างและสิ่งอำนวยความสะดวก ห้างสรรพสินค้ายักษ์ใหญ่ทั้ง 5 บริษัทนี้เป็นห้างที่มีนักลงทุนเป็นชาวต่างชาติรวมอยู่ด้วย

ผู้จัดการห้างเทสโก้โลดส์ และ ห้างบิ๊กซี กล่าวว่า “ การที่ประเทศไทยเปิดการค้าเสรีนี้ ทำให้ห้างสรรพสินค้าขยายสาขาเพิ่มขึ้นจะสร้างประโยชน์ให้กับผู้บริโภค เพราะทำให้สินค้ามีราคาถูกลงทำให้ผู้บริโภคได้ซื้อสินค้าที่มีปริมาณที่มากกว่าราคาถูกเป็นการลดค่าใช้จ่ายได้ระดับหนึ่งด้วย”

(ฐานเศรษฐกิจ, 5-7 กรกฎาคม 2544 ,หน้า 17)

จากอิทธิพลของดังกล่าวทำให้ค่านิยมและวัฒนธรรมการซื้อสินค้าของคนไทย ที่หันมาเดินซื้อสินค้าในห้างสรรพสินค้า ทำให้ส่งผลกระทบต่อร้านขายของชำตามท้องตลาดชุมชนหรืออยู่โซนที่ห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่ขาดทุน ประเทศเสียดุลการค้าเพราะผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการเป็นชาวต่างชาติ การใช้จ่ายของคนไทยพุ่งเพื่อยขึ้น

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

มีตำนานเกี่ยวกับที่มาของชื่อหมู่บ้านเขายายเที่ยงสองตำนานด้วยกัน ตำนานแรกที่มาของชื่อหมู่บ้านมาจากชื่อของยายคนหนึ่งชื่อยายเที่ยง ได้อพยพครอบครัวเข้ามาถากถางพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับทำไร่ และตั้งรกรากอยู่ทำมาหากินอยู่ที่นี่ ต่อมาได้เสียชีวิตลง ยายเที่ยงเป็นที่เคารพรักของคนทั่วไปชาวบ้านจึงช่วยกันสร้างศาลขึ้นในหมู่บ้าน ต่อมาจึงพากันเรียกว่าหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านเขายายเที่ยง ส่วนตำนานที่สองเชื่อกันว่ามีนายพรานคนหนึ่งเดินทางล่าสัตว์เรื่อยมากระทั่งถึงเขายายเที่ยงเป็นเวลาเที่ยงพอดี จึงหยุดพักก่อน พอสักหายเหนื่อยก็เดินทางกลับบ้านไป ภายหลังจากนั้นก็ไม่มีใครพบเห็นนายพรานคนนั้นเลย

2) สภาพปัจจุบัน

ก. การตั้งถิ่นฐาน

การสร้างที่อยู่อาศัยเนื่องจากพื้นที่ในหมู่บ้านเป็นที่หุบเขาการตั้งบ้านเรือนจึงอยู่กันอย่างหนาแน่นบริเวณพื้นที่ราบ ตอนกลางของหมู่บ้าน และบางส่วนที่มีการสร้างบ้านเรือนบริเวณเนินเขา

ข. จำนวนครัวเรือนประชากร

บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 84 ครัวเรือน แต่มีประชากรอาศัยอยู่จริงจำนวน 64 ครัวเรือน ปัจจุบันหมู่บ้านแห่งนี้มีประชากรทั้งสิ้น 274 คน แบ่งเป็น ชาย 137 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน และเพศหญิง 137 คน ซึ่งมีจำนวนประชากรแยกตามอายุ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (ทั้งหมด)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	137	50
- หญิง	137	50
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	24	8.76
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	20	7.30
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	31	11.31
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	22	8.03
14 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	15	5.48
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	131	47.81
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	14	5.11
60 ปีขึ้นไป	17	6.20

(ที่มา : สถานีอนามัยคลองไผ่ ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา)

ค. ระบบนิเวศของชุมชน

บ้านเขายายเที่ยงใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งกลางหุบเขาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอสีคิ้ว อยู่ห่างจากอำเภอเป็นระยะทาง 36 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครราชสีมาระยะทาง 81 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านเขายายเที่ยง	หมู่ 6	อำเภอสีคิ้ว
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านเลิศสวัสดิ์	หมู่ 12	อำเภอสีคิ้ว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านฝายมอญ	หมู่ 16	อำเภอปากช่อง
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านเขาน้อย	หมู่ 12	อำเภอปากช่อง

ง. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเขายายเที่ยงใต้อยู่กลางหุบเขาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ อำเภอสีคิ้ว จังหวัด

นครราชสีมา

จ. ดิน

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ภูเขา ดินจึงมีหินปะปน ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้านพบว่าชั้นดินในหมู่บ้านมีลักษณะดังนี้

ชั้นที่ 1 เป็นส่วนของหน้าดิน เป็นดินภูเขา มีสีแดง และมีทรายปน

ชั้นที่ 2 ดินมีสีขาวนวล /สีเหลืองนวล ดินปนกรวด เป็นลักษณะของดินเหนียว

ชั้นที่ 3 ดินมีสีเทาคล้ำๆ เป็นดินเหนียว

ฉ. แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ที่นำมาใช้ในปัจจุบัน ได้มาจากบ่อน้ำภายในหมู่บ้าน และน้ำจากฝาย ซึ่งในหมู่บ้านมีบ่อน้ำ 4 แห่ง มีฝายกั้นน้ำ 2 แห่ง สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี แหล่งน้ำเหล่านี้จะนำมาใช้ในการทำระบบประปาของหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านได้ตั้งระบบกรองน้ำซึ่งทางกรไฟฟ้านำมาติดตั้งให้ ทำให้ชาวบ้านมีน้ำสะอาดใช้ทุกครัวเรือน

- ประเภทน้ำดื่มน้ำใช้

ในหมู่บ้านทุกครัวมีภาชนะสำหรับเก็บกักน้ำไว้ดื่มครบถ้วน มีน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดเพราะมีเครื่องกรองน้ำโดยได้รับการอนุเคราะห์จากโครงการพลังงานไฟฟ้าแบบสูบลกลับ

- น้ำเพื่อการเกษตร

ในหมู่บ้านจะประสบปัญหาด้านภัยแล้ง ไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับทำการเกษตรทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน พืชพันธุ์ที่เพาะปลูกลงไปต้องล้มตาย ส่งผลให้ขาดทุนจากการประกอบอาชีพ ไม่มีเงินหมุนเวียนไว้สำหรับฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป

ตารางที่ 4.2 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำดื่ม	4	4	-
สระน้ำ	4	4	-
คลองน้ำ	1	1	-
ฝายกั้นน้ำ	2	2	-

ข. ระบบสาธารณูปโภค

ระบบสาธารณูปโภค ในอดีตนั้นหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้จะเดินทางติดต่อกับหมู่บ้านอื่นทางเกวียน เส้นทางจะแคบๆ เมื่อมีการขยายตัวของประชาชนและได้รับการใส่ใจจากภาครัฐทำให้มีการก่อสร้างถนนหนทางเข้ามายังหมู่บ้าน ชาวบ้านได้มีไฟฟ้าใช้

- ไฟฟ้า ประชากรในหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้มีไฟฟ้าใช้เมื่อปี พ.ศ. 2525 ก่อนจะมีการแยกหมู่บ้าน ปัจจุบันชาวบ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหลังคาเรือน

- ถนน ในอดีตถนนในหมู่บ้านจะเป็นถนนลูกรัง ปัจจุบันมีถนนคอนกรีตในหมู่บ้าน ระยะทาง 2 กิโลเมตรโดยได้งบประมาณการก่อสร้างจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองไผ่ ต่อมามีการก่อสร้างถนนลาดยางเชื่อมระหว่างบ้านเขายายเที่ยง หมู่ 6 กับหมู่ 10 ระยะทาง 4 กิโลเมตร ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น

- ระบบประปาหมู่บ้าน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2537 โดยได้รับเงินงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองไผ่ และมีการติดตั้งระบบกรองน้ำเมื่อปี พ.ศ. 2542

ข. ลักษณะภูมิอากาศ

บ้านเขายายเที่ยงได้มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว ซึ่งมีลักษณะภูมิอากาศจะคล้ายคลึงกับหมู่บ้านทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูร้อนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - เดือนเมษายน สภาพอากาศจะค่อนข้างร้อนและแห้งแล้ง ฤดูฝนจะเริ่มจากปลายเดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนมีพอปริมาณ แต่บางครั้งฝนทิ้งช่วงทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผลเท่าที่ควร ฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - เดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะเย็นในหัวค่ำ ส่วนตอนกลางวันอากาศค่อนข้างร้อนจัดเหมือนฤดูร้อน

3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

ก. การประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ มีการประกอบอาชีพทำไร่และ เลี้ยงสัตว์มากที่สุด มีจำนวน 34 ครอบครัว โดยคิดเป็นร้อยละ 53.12 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดในหมู่บ้าน รองลงมาคือการประกอบอาชีพทำสวน มีจำนวน 22 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 34.38 มีอาชีพรับจ้าง สำหรับการประกอบอาชีพที่มีน้อยสุดในหมู่บ้านคืออาชีพค้าขายและอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 6.25

ตารางที่ 4.3 จำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

อาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
ทำไร่ เลี้ยงสัตว์	34	53.12
ทำสวน	22	34.38
ค้าขาย	4	6.25
รับจ้าง	4	6.25

บ้านเขายายเที่ยงใต้ มีพื้นที่ 9,375 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำสวน 1,000 ไร่ มีการปลูกมะม่วง ลำไย ลิ้นจี่ สำหรับพื้นที่เกษตรกรรม 2,975 ไร่ มีการทำไร่ ข้าวโพด เลี้ยงโค โดยแยกประเภทเป็นดังนี้

- ปลูกมะม่วง	22	ครอบครัว
- ปลูกลำไย	22	ครอบครัว
- ปลูกลิ้นจี่	22	ครอบครัว
- ปลูกข้างโพดเลี้ยงสัตว์	33	ครอบครัว
- เลี้ยงวัวนม	22	ครอบครัว
- เลี้ยงวัวเนื้อ	7	ครอบครัว
- เลี้ยงกระบือ	3	ครอบครัว

ข. รายได้

รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านเขายายเที่ยงใต้ต่อครัวเรือน 15,000 - 20,000 บาท/ปี

4) ด้านวัฒนธรรม

ก. เครื่องูชาติ

ลักษณะเครื่องูชาติในหมู่บ้านแห่งนี้จะอยู่แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ จากการสอบถามคนในหมู่บ้านพบว่ามีสกุลใหญ่อยู่ 5 สกุล คือ

- ตระกูล กาชัน
- ตระกูล จันทร์โต
- ตระกูล ลาสะมอ
- ตระกูล กะเต็มหมัด
- ตระกูล ครัวกลาง

ข. ผู้นำและการเมืองการปกครอง

การปกครองเดิมที่บ้านเขายายเที่ยงได้ขึ้นอยู่กับส่วนการปกครองของบ้านเขายายเที่ยง หมู่ 6 ต.คลองไผ่ อ.ลิคว์ จ.นครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2534 ได้แยกตัวออกจาก การปกครองบ้านเขายายเที่ยง หมู่ 6 โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านเขายายเที่ยงได้เป็นต้นมา

คณะกรรมการหมู่บ้าน

1. นายหวังเซ็น กะเต็มหมัด	ผู้ใหญ่บ้าน	การศึกษาสูงสุด	ม.6
2. นายสาทิพย์ เพ็งสูงเนิน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	การศึกษาสูงสุด	ม.3
3. นายสมหมาย หวังฝูงกลาง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	การศึกษาสูงสุด	ป.4
4. นายมานพ พลจันทร์	กรรมการ	การศึกษาสูงสุด	ป.4
5. นายสมชาย มาหะหมัดอารี	กรรมการ	การศึกษาสูงสุด	ป.4
6. นายกาเซ็ม ไต้ะมุดบารุง	กรรมการ	การศึกษาสูงสุด	ป.4
7. นายชาติ บุญสายออ	กรรมการ	การศึกษาสูงสุด	ป.4

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

1. นายมานพ	พลจันทร์	การศึกษาสูงสุด	ป.4
2. นายสมชาย	คล้ายสุวรรณ	การศึกษาสูงสุด	ปริญญาตรี

ค. โรงเรียนและการศึกษา

เนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้มีผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงมีโรงเรียนสำหรับสอนศาสนาของชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลาม หมู่บ้านแห่งนี้มีโรงเรียนรวม 2 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง คือ

- โรงเรียนเที่ยงธรรมวิทยา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2520 มีครู 1 คน โดยมีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มีนักเรียนทั้งหมด 30 คน ชั้นที่มีนักเรียนมากที่สุด คือ ชั้นประถมศึกษา 5 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือชั้นประถมศึกษา 3 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ชั้นที่มีนักเรียนน้อยที่สุด คือชั้นประถมศึกษา 1 และประถมศึกษา 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด ชั้นเรียนละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของจำนวนนักเรียนโรงเรียนเที่ยงธรรมวิทยา

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
ประถม 1	2	6.67
ประถม 2	4	13.33
ประถม 3	7	23.33
ประถม 4	5	16.67
ประถม 5	10	33.33
ประถม 6	2	6.67
รวม	30	100

- โรงเรียนคาร์ลัดอะมิน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนา
ชาวมุสลิม มีครู 1 คน มี นักเรียนทั้งหมด 8 คน

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีครู 1 คน และมีเด็กเล็ก 31 คน

ง. สุขภาพอนามัย

บ้านเขายายเที่ยงได้ไม่มีสถานอนามัย แต่จะมีสถานอนามัยประจำตำบลอยู่ที่บ้าน
คลองไผ่ หมู่ที่ 1 ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านเป็นระยะทาง 10 กิโลเมตร เมื่อมีคนเจ็บไข้ได้ป่วยเบื้องต้นก็จะไปให้หมอรักษาที่สถานอนามัยประจำตำบล หรือถ้ามีการเจ็บป่วยอย่างรุนแรงก็จะไปที่
โรงพยาบาลสี่คิ้ว ซึ่งอยู่ในตัวอำเภอ นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมี อสม. ประจำหมู่บ้านอีก 5 คน
ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแล ให้คำปรึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

รายชื่อ อสม. ของหมู่บ้าน

1. นายคำรณ พลจันทิก	ตำแหน่ง	ประธาน
2. นางไปต้ นิลขุนทด	ตำแหน่ง	รองประธาน
3. นางศรีสอาด อามี	ตำแหน่ง	เลขานุการ
4. นางประเทือง มะหะหมัดอารี	ตำแหน่ง	เหรัญญิก
5. นายสมพงษ์ ครวักลาง	ตำแหน่ง	กรรมการ

5) ข้อมูลอื่น ๆ

ก. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

ในหมู่บ้านมีคนนับถือศาสนาพุทธ 60% และ 40% นับถือศาสนาอิสลาม

ในหมู่บ้านมีวัด 1 แห่ง ชื่อวัดเขายายเที่ยง มีพระอยู่ 3 รูป และยังมีมัสยิด อีก 1 แห่ง มีอิหม่าม
มัสยิด 1 คน

ประเพณีในหมู่บ้าน มีดังนี้

ธันวาคม, มกราคม	ประเพณีวันขึ้นปีใหม่
กุมภาพันธ์	การทำบุญตักบาตรกันทุกปี เทศน์มหาชาติ
มีนาคม	-
เมษายน	ประเพณีสงกรานต์ มีการรดน้ำให้ผู้สูงอายุ
พฤษภาคม	-
มิถุนายน	-
กรกฎาคม	บุญเข้าพรรษา
สิงหาคม	-
กันยายน	-
ตุลาคม	บุญออกพรรษา
พฤศจิกายน	การนับถือศีลออกของชาวมุสลิม ลอยกระทง

ข. ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

มีสถานที่ที่น่าสนใจ คือ โครงการผลิตไฟฟ้าแบบสูบกลับ เนื่องจากพื้นที่ในหมู่บ้านเป็นพื้นที่หุบเขาทำให้มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีอากาศที่บริสุทธิ์

ค. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

เกษตรกรส่วนใหญ่ยังฐานะยากจน มีหนี้สินมาก การเพิ่มรายได้โดยการเพิ่มผลผลิตการกระจายความเสี่ยงโดยเฉพาะปลูกผสมผสานหลายชนิดมากขึ้น ล้วนแล้วแต่มีข้อจำกัด ทั้งต้นทุน ความรู้ เทคโนโลยี และการตลาด

การผลิตสาขาเกษตรมีฐานะการผลิตแคบ ขึ้นอยู่กับพืชเพียง 2-3 ชนิด คือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอื่น ๆ เกษตรกรมีความเสี่ยงสูงทั้งสภาพภูมิอากาศและราคา

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A (หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้)

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการเสริมสร้างศักยภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและ

ชุมชนเมือง รวมทั้งชี้ความสามารถในกระบวนการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลพอสมควร เพราะได้มีการประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ได้ข้อมูลจากการสอบถามและการสัมภาษณ์

2) เงินจำนวน 1 ล้านบาท ของชาวบ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544 และได้รับเงินโอนเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2545

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน เป็น ชาย 4 คน หญิง 5 คน คณะกรรมการกองทุนชุดนี้ได้มาจากการคัดเลือกโดยวิธีเปิดเผย มีศักยภาพในการทำงานในระดับกลาง มีความยุติธรรมในการทำงานในเรื่องต่าง ๆ คีมาก เช่น การอนุมัติเงินกู้จะใช้ระบบความยุติธรรมมากกว่าระบบอุปถัมภ์ การบริหารจัดการมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการร่วมมือสามัคคีกันเป็นอย่างดี

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินที่จะต้องชำระคืนเงินกู้จะต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้กำหนดไว้

5) ผู้สมัครขอู้ สมาชิกที่ต้องการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน จะมีขั้นตอนการเขียนเอกสารขอู้ ซึ่งประกอบไปด้วย

ก. เตรียมเอกสารขอู้

- แบบคำขอู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
- สัญญากู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
- สำเนาทะเบียนบ้านของผู้กู้
- สำเนาบัตรประชาชน
- สัญญาค้ำประกันเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน
- สำเนาบัตรประชาชนผู้ค้ำประกัน 2 คน

ข. เขียนโครงการ

ค. ส่งแบบโครงการ

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนได้มีการคัดเลือกผู้กู้จากการที่เสนอโครงการกู้เงินกองทุน โดยได้พิจารณาอย่างเหมาะสม ของโครงการในเรื่องศักยภาพในการชำระหนี้ มีความประพฤดิที่เหมาะสม ในการพิจารณา คณะกรรมการจะต้อง

มีความยุติธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จุดเด่น

- จะให้การอนุมัติเงินกู้กับผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดของกองทุนหมู่บ้าน

ขยายเที่ยงได้

- คณะกรรมการร่วมกันสรรหาพิจารณาและคัดเลือกผู้กู้จากโครงการที่เสนอขอผู้
- วิธีการคัดเลือกโครงการเพื่ออนุมัติเงินกู้เป็นไปด้วยความยุติธรรม

จุดด้อย

- จำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับโครงการที่เสนอ

2) การรับชำระหนี้ สมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ที่มีความประสงค์ชำระเงินกู้

ต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบ คณะกรรมการจะจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ให้กับสมาชิก 3 ฉบับ เพื่อสมาชิกจะนำไปแจ้งกับธนาคารออมสิน เพื่อโอนเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เมื่อธนาคารได้รับหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคือเงินกู้ ให้รับฝากเงินจากสมาชิกเพื่อโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของกองทุนหมู่บ้าน เมื่อธนาคารรับชำระหนี้เงินกู้จากสมาชิกกองทุนแล้วให้มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระหนี้เงินกู้ ฉบับที่ 1 ให้กับสมาชิกนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐาน ฉบับที่ 2 ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเก็บไว้ ส่วนฉบับที่ 3 ให้ธนาคารออมสินจัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน

จุดเด่น

- งานมีระบบ
- มีความปลอดภัย

จุดด้อย

- มีความล่าช้า ผู้บางส่วนไม่เข้าใจถึงกระบวนการติดต่อกับทางธนาคาร

3) การทำบัญชี พบว่า คณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่รับผิดชอบด้านบัญชี ได้มี

การทำบัญชีถูกต้องครบถ้วนตามแบบที่ทางกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดมาทุกอย่าง การทำบัญชีสามารถตรวจสอบและเข้าใจง่าย ซึ่งมีบัญชีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

- สมุดบัญชีรายรับกองทุน 1 ล้านบาท
- สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน 1 ล้านบาท
- สมุดทะเบียนคุมขอกู้
- สมุดทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
- สมุดทะเบียนสมาชิก
- ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ

ซ. ทะเบียนเงินค้ำหุ้น

ช. สมุดคอบัญชีรายจ่ายกองทุน (เงินออม)

ฉ. สมุดคอบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม)

จุดเด่น

- เป็นหลักฐานในส่วนที่รายรับ และรายจ่ายที่เกิดขึ้นระหว่างบริหารงาน
- เป็นหลักฐานในการจ่ายเงินให้กับสมาชิกสามารถตรวจสอบได้

จุดค้อย

- การทำบัญชีต้องมีความรัดกุมผู้ที่รับหน้าที่ทำบัญชีต้องสามารถอธิบายที่มาที่ไปของเงินในบัญชีได้

4) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพเสริมเมื่อว่างจากการทำไร่แล้ว มีการปลูกผักสวนครัว ถักหญ้าแผลมุงหลังคา เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ทำให้บัณฑิตอาสาพัฒนาได้ทราบความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า จากการที่ได้รับเงินจัดสรรกองทุนหมู่บ้านจำนวน 1 ล้านบาทเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และชาวบ้านที่กู้เงินไปลงทุนตามโครงการที่เสนอขอกู้ได้ ปัจจุบันมีการอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกจำนวน 59 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 666,000 บาท

จุดเด่น

- ในการอนุมัติเงินกู้ให้กับผู้กู้ทั้ง 59 ราย เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับผู้กู้ ทำให้เงินจำนวน 1 ล้านบาทเป็นเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและเกิดรายได้กับกองทุน มีเงินบำรุงจากการกู้ยืมกลับมาเป็นทุนสะสมของกองทุนทำให้กองทุนเกิดความเข้มแข็งและสามารถที่จะขยายหรือเพิ่มเงินกองทุนให้มากขึ้น

จุดค้อย

- จากการมีผู้กู้ในจำนวน 59 รายนั้นและได้รับอนุมัติทุกรายแต่ลักษณะการประกอบกิจการหรือโครงการของผู้กู้ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้ตามโครงการได้จริงทุกราย เนื่องจากเมื่อกู้ไปแล้วพบว่าจำนวนเงินไม่เพียงพอต่อการทำกิจการจึงต้องเปลี่ยนไปดำเนินกิจการอย่างอื่นทำให้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า เมื่อชาวบ้านมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแล้ว ชาวบ้านจะนำเงินที่ได้ไปพัฒนาอาชีพของตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการประกอบอาชีพของตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นกองทุนยังมีเงินทุนสะสมที่เกิดจากเงินบำรุงเพิ่มขึ้น

ทุกเดือน และจากการฝากเงินสังจะของสมาชิก ทำให้ชาวบ้านมีเงินออมเป็นการฝึกนิสัยการออมให้กับชาวให้อีกทางหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันก็อาจก่อให้เกิดภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้นกับสมาชิกผู้กู้ที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตนขอกู้

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า จากกรณีที่ชาวบ้านได้กู้เงินไปลงทุนในการพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งได้มีการฝากเงินสังจะทุกเดือนนั้น ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ ซึ่งเป็นกระตุ่นเศรษฐกิจระดับรากฐานของชุมชน ตลอดจนทำให้เศรษฐกิจระดับประเทศเข้มแข็งขึ้น

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีประสบการณ์ในการดำเนินการอยู่แล้ว หรือมีอาชีพหลักเป็นของตัวเองอยู่แล้วทำให้ไม่มีปัญหาในการประกอบอาชีพสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เมื่อเกิดสภาวะวิกฤตต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการหาวัตถุดิบตัวป้อนเข้ากระบวนการผลิต การจำหน่ายผลผลิต

จุดเด่น

- ผู้กู้ส่วนใหญ่ที่กู้เงิน ไปประกอบกิจกรรมแล้วมีทั้งที่ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในการดำเนินงานกิจการของตนเอง เช่น การทำการเลี้ยงสัตว์ผู้กู้ได้มีการเตรียมสถานที่ การคัดเลือกสายพันธุ์ และวัตถุดิบที่ใช้เป็นอาหารในการเลี้ยงให้เหมาะกับขนาดและอายุของสัตว์ ซึ่งเป็นการนำเอาประสบการณ์ในการเลี้ยงดูของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

จุดด้อย

- การดำเนินงานกิจการของผู้กู้ถึงแม้จะใช้ประสบการณ์ที่มีเกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ อยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างถูกวิธี ยังขาดความรู้และประสบการณ์ เช่น ด้านการตลาด การส่งเสริมแนะนำอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ และความต้องการของตลาด เป็นต้น

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมเงินจากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้กู้ที่ได้รับเงินมาแล้วนำไปประกอบกิจการต่างๆ ตามโครงการของผู้กู้ เช่น นำไปซื้อพันธุ์สัตว์ ยารักษาโรคสัตว์ หรือการค้าขายก็นำเงินไปเป็นทุนในการซื้อของมาขาย เป็นต้น

2) สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบกิจการของผู้กู้พบว่ากลุ่มผู้กู้ด้านการเกษตรมีสถานที่ในการประกอบอาชีพทุกรายแล้ววัตถุดิบในการดำเนินงานต้องซื้อทุกชนิดทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น

3) เทคนิคการทำงานพบว่ากลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการที่ตนเองเสนอในโครงการขอผู้ทุกราย แต่ยังคงขาดเทคนิคและวิธีการในการทำงาน จึงยังต้องการคำแนะนำ คำเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกมาก

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย ชาวบ้านที่ขอกู้เงินนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่มีบางรายเท่านั้นที่นำเงินที่ขอกู้ไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่จากการสอบถามบุคคลเหล่านั้นพบว่ามีความสามารถในการหาเงินมาชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนด เพราะว่ามีผู้ผ่านการปล่อยกู้ก่อนได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว

2) การหาตลาดที่ดีของผู้กู้เนื่องจากผู้กู้แต่ละรายมีการประกอบอาชีพที่ไม่แตกต่างกัน นักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพการเกษตร ในเรื่องการตลาดก็จะเป็นลักษณะของตลาดเดิมๆ ซึ่งมีการซื้อขายกันอยู่ก่อนแล้ว ผู้กู้ไม่มีการดำเนินการหาตลาดใหม่ๆ เข้ามาเสริม

จุดค้อย

- การหาวัตถุดิบที่ดีเพื่อมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของผู้กู้ค่อนข้างจะหายากเนื่องจากราคาในการซื้อหาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นตามค่าของวัตถุดิบที่นำมาใช้ด้วย

3) การทำบัญชีโดยทั่วไปผู้กู้เงินจะไม่ค่อยทำบัญชีรายรับรายจ่ายถึงแม้จะทำก็ทำในรูปแบบง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากทำตามความรู้ความเข้าใจของตนเอง

จุดค้อย

- การทำบัญชีสมาชิกจะลงข้อมูลที่ไม่ละเอียดเท่าที่ควรนัก เพราะว่ารายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นจะไม่ลงกันทำให้ข้อมูลเกิดผิดพลาดได้ง่าย

4) การวิเคราะห์ประเมิน จะเห็นได้ว่าการประเมินกระบวนการของระบบ B นั้นมีวิธีดำเนินการของตนเองโดยอาศัยประสบการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในการประกอบอาชีพ แต่อาจอาศัยเทคโนโลยีบางอย่างในการทำกิจกรรมซึ่งได้ช่วยส่งเสริมให้มีผลผลิตและความรวดเร็วในการผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อครอบครัวและเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง จากการที่สมาชิกได้กู้เงินไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ตนเองมีประสบการณ์มาก่อนแล้วนั้น ทำให้มีรายได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและสิ่งของมากขึ้นกว่าเดิม เพราะว่าก่อนที่จะมีโครงการกองทุน 1 ล้านบาทเข้ามาในหมู่บ้านนั้น ได้ใช้เงินตนเองลงทุน ถ้าไม่พอก็ไปกู้เงินจากนายทุนนอกระบบที่มีดอกเบี้ยแพง เมื่อได้ผลผลิตแล้วนำเงินไปใช้หนี้แล้ว กำไรที่ได้ก็ไม่

เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว แต่พอโครงการนี้เข้ามาในหมู่บ้าน เมื่อขอู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ไปลงทุนแล้วทำให้มีรายได้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะว่าดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินทุนนอกระบบ

2) ผลกระทบโดยตรง จากการที่ผู้กู้เงินมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมนั้นผู้กู้สามารถที่จะขยายกิจการของตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้สภาวะการเงินของครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิมก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้

3) ผลกระทบทางอ้อม พบว่า กลุ่มผู้กู้ไม่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ยังไม่มีการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่น ของตนเองมาปรับปรุงเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพขาดความเข้าใจในเรื่องของเศรษฐกิจแบบพอเพียงต้องการผลกำไรมากโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนที่สูงตามไปด้วย เป็นผลทำให้กิจการของตนเองไม่สามารถคงอยู่ได้ในภาวะที่เศรษฐกิจ ตกต่ำและจากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่าไม่มีการกลับคืนถิ่นของประชากร กลุ่มคนที่ทำงานอยู่ต่างถิ่นเมื่อกลับมากู้เงินแล้วก็กลับไปดำเนินกิจการที่เดิม

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ เลี้ยงโคนม ทำไร่ สรุปได้ดังนี้

4.3.1 อาชีพเลี้ยงโคนม ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ พันธุ์โคนมที่มีความสมบูรณ์ กระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ การดูแลรักษาให้วัวมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีการป้องกันโรคที่อาจจะเกิดขึ้นกับโคนม เช่น โรคปากเปื่อย เท้าเปื่อย ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ทำให้กระบวนการดำเนินการผลิตเป็นไปอย่างเหมาะสมก่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่พอใจของลูกค้าและตลาด

4.3.2 อาชีพทำไร่ ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด มันสำปะหลัง ที่เป็นที่ต้องการของตลาด มีการใช้ปุ๋ย สารเคมีและยากำจัดศัตรูพืช กระบวนการที่ดีคือ การดูแลรักษา มีการกำจัดศัตรูพืชเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำได้ผลผลิตต่อไร่ในปริมาณสูง

4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านขยายเพียงได้

4.4.1 ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการมีระเบียบวินัยในการทำงาน เคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น

4.4.2 ผลที่เกิดจากการมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักการให้อภัยและเมตตาใจ และส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย

4.4.3 ผลที่เกิดจากเงินฝากออมจะ พบว่า ประชาชนมีนิสัยรักการออมมากขึ้น

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

1) การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท สามารถพัฒนาอาชีพ มีการสร้างรายได้ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน คนในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน

2) ระบบบริหารกองทุน พบว่า มีคณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 9 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 5 คน คณะกรรมการจะช่วยกันเขียนระเบียบกองทุนขึ้นมา เมื่อผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกก็จะยึดระเบียบนั้นในการบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารจัดการมีดังนี้ การประชุม การรับสมาชิก การจัดทำบัญชี การรับฝากเงิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาการตัดสินใจในการปล่อยกู้ จะมีระเบียบการขอกู้ ระเบียบการคิดดอกเบี้ย ซึ่งจำนวนผู้กู้ได้รับความพอใจจากการพิจารณาเงินกู้ และมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

3) การเรียนรู้การพึ่งพาตนเอง พบว่า มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงตามชนบท มีความรู้ความเข้าใจ ในการประกอบกิจการและสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้ผู้อื่น ทำให้สภาพครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในการประกอบกิจการ

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า มีการกระตุ้นภูมิคุ้มกันระดับกองทุน โดยรวม มีภูมิคุ้มระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน โดยที่ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งพาตนเอง

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชน โดยมีกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับประชาชนในการประกอบกิจการภายในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านมีเงินทุนในการประกอบกิจการแล้วก็ไม่ต้องอพยพออกไปทำงานต่างถิ่น

4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

1) ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

ก. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ประชาชนให้ความร่วมมือร่วมใจในการจัดตั้งกองทุนให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนใช้ในการประกอบอาชีพ ภายในหมู่บ้าน

ข. บ้านเขายายเที่ยงได้ เคยมีประสบการณ์ในการบริหารกองทุนต่าง ๆ มาแล้วจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้านได้

ค. การมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ อยู่ก่อนแล้ว ทำให้ง่ายต่อการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มองค์กรใหม่

ง. การที่รัฐบาลมีนโยบายให้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุน โดยการส่งบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเข้าไปศึกษา และเรียนรู้ร่วมกับคณะกรรมการกองทุน และสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านทำให้ทราบถึงปัญหา และหาวิธีแนวทางแก้ไข อาทิ เรื่องระบบการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

2) ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

ก. คณะกรรมการและสมาชิกบางคนไม่ค่อยเข้าใจในระเบียบกองทุน ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเท่าที่ควร เช่น การเข้าประชุม ในส่วนของคณะกรรมการก็มีบางคนขอลาออกไป ทำให้ต้องมีการคัดเลือกคณะกรรมการคนใหม่ขึ้นมาแทน ส่งผลให้การบริหารจัดการเกิดความล่าช้า

ข. สมาชิกบางส่วนที่ได้ผ่านการอนุมัติเงินกู้แล้ว ไม่นำเงินไปทำตามวัตถุประสงค์

ค. การทำงานของคณะกรรมการบางส่วนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เหตุผลเพราะ คณะกรรมการบางส่วนมีงานประจำทำเลยไม่สามารถมาทำงานกองทุนได้เต็มที่

ง. สมาชิกบางส่วน ไม่พอใจต่อการตัดสินใจเงินกู้ของคณะกรรมการ สาเหตุเพราะจำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติไม่เพียงพอต่อการทำโครงการ

4.5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า สมาชิกจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทั้งทางด้านประสบการณ์ ความรู้ ด้านวิชาการ และวิธีการปฏิบัติงาน โดยการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านและระดับตำบลเพื่อให้สมาชิกได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีการระดมความคิดเพื่อนำมาพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

4.5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า

- ก. มีความสามัคคี
- ข. มีความซื่อสัตย์
- ค. มีการขย่อกการทำงานดี
- ง. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- จ. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
- ฉ. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

- ข. มีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน
  - ข. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
  - ฉ. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนเป็นประจำ
  - ญ. มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
  - ฎ. มีผู้นำที่มีคุณธรรม
  - ฏ. สามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้
- 2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า
- ก. สถาบันครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก
  - ข. ชุมชนมีความสามัคคี
  - ค. ผู้นำมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีความรู้ ความสามารถ
  - ง. ชุมชนมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ
  - จ. ชาวบ้านไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น
  - ฉ. ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
  - ช. ชาวชนไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1.1 เพื่อศึกษาสภาพกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ หมู่ที่ 10 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

5.1.2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้าน

5.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

5.1.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทรณะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

5.1.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางสร้างความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน

5.2 วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านเขายายเที่ยงได้ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านบ้านว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่

ขั้นที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินโครงการ

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพีทโมเดลวิเคราะห์กองทุน กำหนดตัวชี้วัด ที่ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การใช้แบบสำรวจ การสังเกตและการสัมภาษณ์รายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบรายงานต่าง ๆ จำนวน 12 แบบ (บร.1 – บร.12) ที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ขั้นที่ 5 ประมวล วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็น เรื่องวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ และ เรื่องผลการติดตามประเมินโครงการ

ขั้นที่ 6 สรุปผลการประเมินและข้อเสนอแนะ

5.3 ผลการดำเนินการ

5.3.1 ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน การบริหารกองทุนของคณะกรรมการหมู่บ้าน เขายายเที่ยงได้ มีปัญหาเพียงเล็กน้อยซึ่งสามารถแก้ไขได้ ถึงแม้คณะกรรมการยังไม่เข้าใจขั้นตอนการดำเนินการของกองทุนเท่าที่ควร แต่คณะกรรมการก็สามารถดำเนินงานกองทุนให้ดำเนินการได้ด้วยดี

5.3.2 จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุน ทางคณะกรรมการได้พิจารณาจัดสรรและอนุมัติวงเงินกู้ ให้ผู้ขอกู้ตามความเหมาะสมและตามความสามารถในการดำเนินการของ โครงการที่ขอกู้ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกกองทุนและชาวบ้าน ในเรื่องความโปร่งใสและความยุติธรรมของคณะกรรมการ

5.3.3 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ พบว่าทางคณะกรรมการกองทุน ได้มีการคัดเลือกผู้ที่มาเสนอโครงการขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน โดยได้พิจารณาจากความเหมาะสมของโครงการ ศักยภาพในการชำระหนี้ มีความประพฤติที่เหมาะสม โดยการพิจารณาดังกล่าวต้องมีความยุติธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.3.4 กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่าคณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่รับผิดชอบด้านบัญชี มีการทำบัญชีได้ถูกต้องครบถ้วนตามแบบที่ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดมาทุกอย่าง การตรวจสอบบัญชีสามารถเข้าใจง่าย

5.3.5 สมาชิกผู้กู้เงิน สามารถนำเงินที่ขอกู้ไปลงทุนตามโครงการที่ขอกู้ได้แต่ยังมีสมาชิกอีกบางส่วนได้ใช้เงินที่ขอกู้ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5.3.6 โครงการของผู้กู้แต่ละราย เป็นโครงการเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังไม่มีโครงการใหม่ ๆ เข้ามา ทั้งนี้ เพราะชาวบ้านไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินการ ส่งผลให้ไม่กล้าที่จะลงทุนเพราะกลัวขาดทุน และไม่มีผู้แนะนำอาชีพใหม่ ๆ ให้กับชาวบ้าน

5.4 อภิปรายผล

5.4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ สามารถสรุปได้ ดังนี้
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ เกิดจากการร่วมมือของคนในชุมชนและมีแนวโน้มนักในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การมีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของกองทุนหมู่บ้าน
เขายายเที่ยงได้ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึง
ขั้นพึ่งตนเองได้หมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชน
กองทุนหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ ไม่มีการรวมกลุ่มกันสร้างอาชีพใหม่ในชุมชน ยังเป็นการทำงาน
แบบตัวใครตัวมัน และยังเป็นอาชีพเดิม ๆ อยู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นของคนใน
หมู่บ้านเขายายเที่ยงได้ มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่ง
กันและกัน

5.4.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1) ปัจจัยด้านบวก

ก. คนในชุมชนได้อาศัยประสบการณ์ที่เคยเกิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของตนเอง
เองและของคนอื่น ทั้งที่เกิดความสำเร็จและความล้มเหลว มาปรับปรุงแก้ไขธุรกิจของตนเองและ
ของเพื่อนบ้านให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ข. ชาวบ้านบางกลุ่ม ได้ศึกษาข้อมูลและวิธีการดำเนินการจากผู้ที่เคยประสบความสำเร็จ
สำเร็จมาก่อน แล้วนำมาประกอบอาชีพเป็นของตนเอง

2) ปัจจัยด้านลบ

ก. ชาวบ้านยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนนอกระบบที่มีอัตรา
ดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่
สามารถดำเนินกิจการให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

ข. การที่สมาชิกบางส่วนที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
เมื่อถึงเวลาชำระหนี้ อาจไม่มีเงินมาชำระได้ ก่อให้เกิด ภาระหนี้แก่ชาวบ้านกลุ่มนี้ เป็นผลให้
ชุมชนอ่อนแอได้

5.4.3 การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่
กลุ่มสมาชิกเลี้ยงสัตว์ ทำสวน องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้ม
แกร่งในการดำเนินโครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

5.4.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ประชาชนในหมู่บ้านเขายายเที่ยงได้มีครอบครัวที่อบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้าพ่อแม่ลูก รู้จักหน้าที่
ของตนเอง มีความเสียสละและเห็นอกเห็นใจกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไปทำงานต่างถิ่น

มีอาชีพที่มั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข

5.4.5 ผลโดยตรงกับผลกระทบต่าง ๆ คือ

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 5 เดือน สมาชิกบางคนที่ถูกเงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพค้าขาย และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและเงินบำรุง ทำให้สามารถขยายกิจการให้เติบโต ส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านเติบโตได้อีกต่อไป

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินได้นำเงินไปดำเนินการตามโครงการ สามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ประชาชนในชุมชนมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่พึงประสงค์ คือ มีการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนทำให้สมาชิกในชุมชนมีงานทำ ไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน เขายายเที่ยงได้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการปรับปรุงระเบียบในเรื่อง การคิดอัตราเงินบำรุงกองทุนควรปรับเปลี่ยนให้มีอัตราที่สูงขึ้น เพื่อในหมู่บ้านจะได้มีเงินหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขระเบียบควรเรียกประชุมคณะกรรมการและสมาชิกทุกครั้ง

5.5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการกองทุนเขายายเที่ยงได้ ที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีหน่วยงานของรัฐบาล ทำหน้าที่ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพการบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการบริหารจัดการวางแผน การใช้จ่ายเงินให้ถูกต้องของสมาชิก โดยการหาบุคคลตัวอย่างในกลุ่มสมาชิก ที่สามารถเป็นแกนนำในเรื่องการวางแผนการเงินให้ประสบความสำเร็จ และควรมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกในเรื่องการสร้างงานสร้างรายได้ ให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรอบข้างตนเอง

5.5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อลงโทษบุคคลที่ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอผู้
ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 กองทุนควรมีข้อบังคับหรือบทลงโทษที่แน่นอน สำหรับ
ลงโทษบุคคลที่ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอผู้

5.5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับนำเงินผู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน
ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับตลาด เพื่อให้
สมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพที่เหมาะสม
ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการประกอบ
อาชีพ โดยขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ผู้กู้ควรมีประสบการณ์ในโครงการที่จะทำ หรือควรศึกษา
ให้ละเอียดก่อนดำเนินการ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา.(2545)., **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา**. ชุดการ
เรียนด้วยตัวเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____.(2545)., **ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ**. ชุดการเรียนด้วยตัวเอง. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____.(2545)., **ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน**. ชุดการเรียนด้วยตัวเอง. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร : ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย., 2541: 5-9.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.(2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง
ชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544**. กรุงเทพฯ: บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- _____.2544. **ระเบียบคณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัด
ตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ.2544**. กรุงเทพฯ
: บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- _____.2544. **ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัด
ตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่4) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ
: บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน. (2544). **ระเบียบข้อบังคับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน**.
นครราชสีมา.
- _____. (2544). **แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน
เมือง**. นครราชสีมา
- _____.(2544). **แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน
เมือง**. นครราชสีมา.
- ตลาด : กลยุทธ์ล้างภาพค้าปลีกพันธุ้เทศ. ฐานเศรษฐกิจ. 5-7 กรกฎาคม 2544,หน้า 17.
- สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม., 2540 : 218-220.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายก, 2544.

สำนักนายกรัฐมนตรี. www.thaigov.go.th/ นโยบายรัฐบาล / นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม
ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). 2545.

SMEs “การวิจัย SMEs เชื่อมการท่องเที่ยว”. ฐานเศรษฐกิจ. 16-18 สิงหาคม 2544, หน้า 41.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายพิระยุทธ แสงพรหม

วัน เดือน ปีเกิด 28 ธันวาคม 2519

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ประถมศึกษา	โรงเรียนบ้านใหม่สำโรง	2529
มัธยมศึกษาตอนต้น	โรงเรียนสีคิ้ว “สวัสดิ์ผดุงวิทยา”	2535
มัธยมศึกษาตอนปลาย	โรงเรียนสีคิ้ว “สวัสดิ์ผดุงวิทยา”	2538
ปริญญาตรี	สถาบันราชภัฏนครราชสีมา	2542